

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Π/ΘΜΙΑΣ, Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Β. Πελώνη
Τηλέφωνο: 210-3442238

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Συντονιστές Εκπ/κού Έργου Δ.Ε.
(μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων
Εκπ/σης)
- Διευθύνσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/νσεων
Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: Συμπληρωματικές οδηγίες διδασκαλίας για το μάθημα της Ιστορίας των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2019-2020

Σχετ.: Το με αρ. πρωτ. εισ. Υ.ΠΑΙ.Θ. 156546/08-10-2019 έγγραφο

Σε συνέχεια του με αρ. πρωτ. 143755/Δ2/17-09-2019 εγγράφου του Υ.ΠΑΙ.Θ. με θέμα: «Οδηγίες για τη διδασκαλία μαθημάτων Κοινωνικών Επιστημών στο Γυμνάσιο για το σχολικό έτος 2019 – 2020» και μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 40/03-10-2019 του Δ.Σ) σας αποστέλλουμε **συμπληρωματικές οδηγίες για τη διαχείριση της διδακτέας ύλης της Ιστορίας του Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2019-2020.**

Οι οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος της **Ιστορίας των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γυμνασίου** για το σχολικό έτος **2019-20** διαρθρώνονται ανά **Ενότητα** και **Κεφάλαιο** σύμφωνα με τα σχολικά εγχειρίδια:

- **Αρχαία Ιστορία- Α΄ τάξη,**
- **Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία- Β΄ τάξη και**
- **Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία - Γ΄ τάξη,**

στηριζόμενες στο «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γυμνασίου» (ΦΕΚ 959 Τ.Β./21-03-2019).

Για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματος, στις παρούσες οδηγίες προτείνεται (βλ. αναλυτικά οδηγίες σε κάθε τάξη) εκτενής ή συνοπτική διδασκαλία των ενοτήτων των σχολικών εγχειριδίων κάθε τάξης.

α) Στην πρώτη περίπτωση (εκτενής διδασκαλία), πρόκειται για ενότητες στις οποίες ο/η εκπαιδευτικός προτείνεται να διδάξει αναλυτικά εκείνα τα σημεία που κρίνονται απαραίτητα για την ιστορική κατανόηση της συγκεκριμένης ενότητας, αλλά και αποτελούν προϋπόθεση για την κατανόηση των επομένων.

β) Στη δεύτερη περίπτωση (συνοπτική διδασκαλία) πρόκειται για ενότητες τις οποίες ο/η εκπαιδευτικός προτείνεται να διδάξει συνοπτικά, προκειμένου να διασφαλιστεί η ιστορική συνέχεια και κατανόηση, είτε ακόμη για να καταστεί εύληπτη η συνοπτική παρουσίασή τους π.χ. γραπτές πηγές, χάρτες, εικόνες κ.ά. Κυρίως πρόκειται για ενότητες με παράθεση γεγονότων, συνήθως στρατιωτικών, που εμπεριέχουν πολλές λεπτομέρειες, αλλά και γεγονότων ή/και στοιχείων που οι μαθητές/μαθήτριες έχουν διδαχθεί αναλυτικά σε άλλες τάξεις και σε άλλα μαθήματα.

Επιπλέον, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- **«Υποστηρικτικό υλικό» και «Προτεινόμενη/ες δραστηριότητα/ες»**

Στις «Οδηγίες» κάθε τάξης, σε κάθε διδακτική ενότητα, υπάρχει η ένδειξη **«Υποστηρικτικό υλικό»** και **«Προτεινόμενη/ες δραστηριότητα/ες»**. Πρόκειται για την παράθεση ενός καταλόγου υλικού και δραστηριοτήτων, που διευκολύνουν την ενεργητική μάθηση και συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών.

Το υλικό και οι δραστηριότητες συνθέτουν ένα σύντομο σχέδιο μαθήματος, από το οποίο ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει ανάλογα με τον χρόνο, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες της τάξης του, τι θα αξιοποιήσει. Είναι προφανές ότι ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει δικό του υποστηρικτικό υλικό και να προτείνει δικές του δραστηριότητες.

- **Ενίσχυση της βιωματικής/διερευνητικής προσέγγισης - Εμπλουτισμός της ύλης με θεματικούς φακέλους**

Προτείνεται ο εμπλουτισμός της ύλης του μαθήματος με θεματικούς φακέλους για την ενίσχυση της βιωματικής/διερευνητικής προσέγγισης.

Ειδικότερα, σε κάθε τάξη, προτείνεται η υλοποίηση ενός Σχεδίου Εργασίας (αναλυτικές πληροφορίες περιλαμβάνονται στο τέλος των Οδηγιών κάθε τάξης). Για τον σκοπό αυτό στις παρούσες οδηγίες σε κάθε τάξη αναφέρονται ενδεικτικές προτάσεις για την ανάπτυξη Σχεδίων Εργασίας και ένα παράδειγμα Σχεδίου Εργασίας (Θεματικός φάκελος). **Συνολικά επισυνάπτονται τρεις θεματικοί φάκελοι/ τρία ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ (ένα για κάθε τάξη) ως ακολούθως:**

- για την Α΄ τάξη με θέμα: *Στο ψηλότερο σημείο: Η Ακρόπολη της Αθήνας,*
- για τη Β΄ τάξη με θέμα: *Πλούτος και φτώχεια στη βυζαντινή κοινωνία: Όψεις της καθημερινής ζωής της αριστοκρατίας και των λαϊκών στρωμάτων. Αστική και αγροτική ζωή. Φιλανθρωπία, και*
- για την Γ΄ τάξη με θέμα: *Από τη βενετική στην οθωμανική κυριαρχία: το Ηράκλειο Κρήτης.*

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν τους ανωτέρω θεματικούς Φακέλους προκειμένου να υποστηρίξουν την επίτευξη των διδακτικών στόχων της οικείας ενότητας ή να εκπονήσουν τους δικούς τους φακέλους πάνω στα ενδεικτικά προτεινόμενα Σχέδια Εργασίας για κάθε τάξη (περιλαμβάνεται συνοπτική παρουσίαση στις οδηγίες), για τα οποία απαιτείται συμπληρωματική βιβλιογραφία και δικτυογραφία από τον/την

εκπαιδευτικό ή και να προτείνουν δικά τους Σχέδια Εργασίας σε θέματα τα οποία περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Επίσης, στις οδηγίες προβλέπεται η διάθεση ορισμένων διδακτικών ωρών, για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων των Σχεδίων εργασίας από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του μαθήματος στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

- **Χρόνος διαχείρισης της ύλης ανά Ενότητα και Κεφάλαιο**

Ο προτεινόμενος χρόνος για τη διαχείριση της ύλης είναι ενδεικτικός. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαμοιράσουν και να διαχειριστούν τον χρόνο για τη διδασκαλία του μαθήματος ανάλογα με τη σύνθεση-διάρθρωση της τάξης/σχολείου/ ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, τα ενδιαφέροντα των μαθητών/μαθητριών και τη μαθησιακή τους ετοιμότητα.

Ακολουθούν αναλυτικές οδηγίες για τη διαχείριση της ύλης για κάθε τάξη του Γυμνασίου ανά ενότητα και κεφάλαιο των σχολικών εγχειριδίων:

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

(Ημερήσιου και Εσπερινού)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Ώρες
<u>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ</u> Η μεθοδολογική εισαγωγή έχει ως βασικό στόχο την εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την έννοια του χρόνου, τις επιστήμες του παρελθόντος και τις ιστορικές πηγές. Ταυτόχρονα, επιδιώκεται να αντιληφθούν οι μαθητές/-τριες τις διαφορετικές διαστάσεις του χρόνου και να μπορούν να κατανοούν τις συμβάσεις τους. Παράλληλα, να αναγνωρίζουν ότι σε διαφορετικές εποχές οι άνθρωποι υπολόγιζαν τον χρόνο με διαφορετικούς τρόπους και κριτήρια. <i>Υποστηρικτικό υλικό/Προτεινόμενες δραστηριότητες:</i> -Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με τις βασικές έννοιες, ποιότητες και συμβάσεις του χρόνου (παρόν, παρελθόν, μέλλον, γεωλογικός χρόνος, ιστορικός χρόνος, χιλιετία, αιώνας, π.Χ., μ.Χ.). -Έρευνα στη βιβλιογραφία και στο διαδίκτυο για τους διαφορετικούς τρόπους μέτρησης του χρόνου σε διαφορετικές εποχές (π.χ. περιοδικό Αρχαιολογία και	1 ώρα

Τέχνες, Αφιέρωμα: Ο Άνθρωπος μπροστά στο χρόνο, τχ. 74-77 (2000): http://www.archaiologia.gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%87%CF%8E%CE%BD/?fc=1140&is=1661). Μελέτη έντυπων και διαδικτυακών πηγών για τις αρχές και της μεθόδους της αρχαιολογίας και της ιστορίας (π.χ. βιβλία γνώσεων για παιδιά, http://museduc.gr/docs/Istoria/A/LAI_K1K2.pdf) και παρακολούθηση βίντεο για την αρχαιολογική και ιστορική έρευνα (ενδεικτικά: https://www.youtube.com/watch?v=DlvanDd7C14, https://www.youtube.com/watch?v=r0VqtmYHGdw). Συζήτηση για τις ομοιότητες και τις διαφορές των δύο επιστημών. Αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού (εικόνες, ταινίες, παρουσιάσεις, κείμενα, διαδίκτυο) με παραδείγματα του τρόπου έρευνας και μελέτης πηγών διαφορετικού είδους (αρχαιολογική ανασκαφή, μελέτη και ερμηνεία υλικών καταλοίπων, ιστορική διερεύνηση πηγών, ιστορική ερμηνεία). Συζήτηση για τις ομοιότητες και τις διαφορές. Φύλλο εργασίας με παραδείγματα πηγών διερεύνησης του παρελθόντος. Άσκηση αναγνώρισης. Συζήτηση για τις δυνατότητες και τους περιορισμούς τους στην έρευνα.	
I. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ	
Κεφάλαιο Α΄: Η εποχή του Λίθου	
1. Η Παλαιολιθική και η Μεσολιθική εποχή Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η ζωή του ανθρώπου κατά τη Παλαιολιθική και Μεσολιθική εποχή (2.500.000-6.500 π.Χ.), σ. 6. Η τέχνη, σ. 7. Υποστηρικτικό υλικό: -Εικόνες του βιβλίου (σ. 6-7) και πηγή στη σελίδα 8. Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Άσκηση- Δραστηριότητα, σ. 7.	1 ώρα
2. Η Νεολιθική εποχή Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η ζωή του ανθρώπου κατά τη Νεολιθική εποχή (6.500-3.000 π.Χ.), σ. 9. Η Νεολιθική εποχή στην Ελλάδα, σ. 10. Η τέχνη της Νεολιθικής εποχής, σ. 11.	1 ώρα

Υποστηρικτικό υλικό: -Εικόνες του βιβλίου στις σελίδες 9-11. Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ασκήσεις – Δραστηριότητες 1 και 2, σ. 11 -Αγώνας επιχειρηματολογίας ο οποίος θα στηρίζεται στις διαφορετικές απόψεις αρχαιολόγων σχετικά με την εμφάνιση της γεωργοκτηνοτροφίας στον ελλαδικό χώρο (ενδεικτικά: http://www.fhw.gr/chronos/01/gr/nl/economy/neolithizfr.html).	
Κεφάλαιο Β': Η Εποχή του Χαλκού	
1. Ο Κυκλαδικός πολιτισμός Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Ταυτότητα - Χώρος - Χρονικά όρια, σ. 21 Λόγοι - Παράγοντες ανάπτυξης, σ. 21 Πολιτική οργάνωση, σ. 21 Κυκλαδική τέχνη, σ. 22 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης της Ανατολικής Μεσογείου, ώστε να διαπιστωθεί η θέση των νησιών των Κυκλάδων σε σχέση με τον υπόλοιπο μεσογειακό χώρο και να συναχθεί το γεωγραφικό πλεονέκτημα σε μια εποχή που η ναυσιπλοΐα γινόταν με μικρά πλεούμενα και η δυνατότητα επικοινωνίας και δημιουργίας οικονομικών και πολιτισμικών σχέσεων. -Εικόνες επιλεγμένων έργων κυκλαδικής τέχνης, ώστε να καταγραφούν από τους/τις μαθητές/τριες συμπεράσματα για τα χαρακτηριστικά της τέχνης και για τη ζωή των Κυκλαδιτών. Για σχετικό υλικό, βλ.: Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Εκπαιδευτικό Υλικό: http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=34&clang=0 http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=91&clang=0 Αρχαιολογικό Μουσείο για Κυκλαδικό πολιτισμό και Σαντορίνη:	1 ώρα

<http://www.namuseum.gr/collections/prehistorical/cycladic/cycladic09-gr.html>

<http://www.namuseum.gr/collections/prehistorical/thera-gr.html>

Κυκλαδικός πολιτισμός, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, εκδ. Ίδρυμα Γουλιανδρή:

http://www.cycladic.gr/appdata/documents/ekpaideysh_pdfs/kykladikos%20politismos.pdf

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

-Δραστηριότητα 2, σ. 22 του βιβλίου.

- Άσκηση παραγωγής γραπτού ή προφορικού ιστορικού λόγου για τα κεραμικά εργαστήρια και την αλλαγή που επέφερε η χρήση του τροχού στην παραγωγή των προϊστορικών αγγείων, με βάση τη μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (υλικά κατάλοιπα, αρχαιολογικά κείμενα) ή την παρακολούθηση σχετικού βίντεο (ενδεικτικά: <https://www.youtube.com/watch?v=oLKuYMJ-Ajg>).

Εναλλακτικά θέματα: η περίπτωση της

βιοτεχνικής παραγωγής χρυσών κοσμημάτων ή των κυκλαδικών ειδωλίων και μαρμάρινων αγγείων.

2. Ο Μινωικός πολιτισμός

3. Η θρησκεία και η τέχνη των Μινωιτών

Διδασκαλία των εννοιών με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Ταυτότητα - Χώρος – Χρονικά όρια, σ.23, 25

Λόγοι-παράγοντες ανάπτυξης, σ. 23

Κέντρα μινωικού πολιτισμού, σ. 23

Ρόλος των ανακτόρων, σ. 23-24

Κοινωνική και πολιτική οργάνωση, σ. 24-25

Γραφή, σ. 25

Καταστροφή μινωικού πολιτισμού – Η παρουσία των Μυκηναίων στην Κνωσό, σ. 25

Θρησκεία, σ. 26

Τέχνη, σ. 27-28

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης της Ανατολικής Μεσογείου, ώστε να διαπιστωθεί η θέση της Κρήτης

2 ώρες

και ειδικά των ανακτορικών κέντρων σε σχέση με τον υπόλοιπο μεσογειακό χώρο και να συναχθεί το γεωγραφικό πλεονέκτημα σε μια εποχή που η ναυσιπλοΐα γινόταν με μικρά πλεούμενα και η δυνατότητα επικοινωνίας και δημιουργίας οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων.

Για χάρτες, βλ. και:

<http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/Min.jpg>

Σχέσεις με την Αίγυπτο:

<http://www.ime.gr/chronos/02/crete/gr/economy/index4a.html>

-Εικόνες επιλεγμένων έργων τέχνης, ώστε να καταγραφούν συμπεράσματα για τη θρησκεία, τη ζωή των Μινωιτών και τα χαρακτηριστικά της τέχνης τους.

-Εικόνες επιλεγμένων έργων τέχνης, ώστε να διαπιστωθούν οι σχέσεις μινωικού και κυκλαδικού πολιτισμού (διαφορές και ομοιότητες του μινωικού και κυκλαδικού πολιτισμού, ιδίως με τον πολιτισμό της Θήρας).

Για σχετικό υλικό, βλ. εικόνες σχολικού βιβλίου και :

Μόνιμη έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου:

http://odysseus.culture.gr/h/4/gh42.jsp?obj_id=7844&page=2

Τελετουργίες: <http://www.ime.gr/chronos/02/crete/gr/religion/index7.html>

Θρησκεία: <http://www.ime.gr/chronos/02/crete/gr/religion/index.html>

Δίσκος Φαιστού:

<http://www.ime.gr/chronos/02/crete/gr/achievements/index.html>

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

-Προσπαθήστε να αναπαραστήσετε μία μέρα (καθημερινή ή μέρα γιορτής) στο ανάκτορο της Κνωσού.

-Μελέτη έντυπων ή ψηφιοποιημένων χαρτών (ενδεικτικά:

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/xartes/Minoiki-kriti2.htm>) με

αρχαιολογικά δεδομένα σχετικά με τα ανάκτορα, τις πόλεις, τις επαύλεις

της μινωικής Κρήτης, τους οικισμούς, τα ανάκτορα, τις ακροπόλεις και τους θολωτούς τάφους της μυκηναϊκής Ελλάδας. Αποκωδικοποίηση και σχολιασμός των χαρακτηριστικών.

-Παρακολούθηση σύντομων βίντεο με την ιστορία της έρευνας στην Κνωσό και την αποκατάσταση του ανακτόρου (ενδεικτικά:

<https://www.youtube.com/watch?v=PENAsTIFMv0>) ή σύγκριση

φωτογραφιών από την ανασκαφή

με τη σημερινή αρχιτεκτονική αποκατάσταση. Συζήτηση και εξαγωγή

συμπερασμάτων. 4. Ο Μυκηναϊκός κόσμος 5. Μυκηναϊκή θρησκεία και τέχνη <i>Διδασκαλία των εννοιών με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</i> Ταυτότητα - Χώρος - Χρονικά όρια, σ. 29 Λόγοι - παράγοντες ανάπτυξης, σ. 29, 30, 32 Κέντρα, σ. 29 Σχέση με Μινωικό πολιτισμό, σ. 29 Κοινωνική οργάνωση, σ. 30-31 Γραφή, σ. 31 Αίτια κατάρρευσης, σ. 32 Θρησκεία, σ. 33 Απλή αναφορά στα χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικά δημιουργήματα, σ. 29, 33 Τέχνη, σ. 33-34 <i>Υποστηρικτικό υλικό:</i> -Χάρτης της σ. 32 του βιβλίου, ώστε να καταγραφούν οι οικονομικές και πολιτισμικές σχέσεις των Μυκηναίων Για χάρτες, βλ. και: http://www.chorochronos.gr/?page=educationalactivity ή http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/mapsn2/Mec.jpg -«Μυκηναϊκή κοινωνία και διοίκηση», Εκπαιδευτικά βίντεο, <i>Φωτόδεντρο</i>: http://photodentro.edu.gr/v/item/video/8522/517 -Εικόνες επιλεγμένων έργων τέχνης, ώστε να συναχθούν συμπεράσματα για τη ζωή των Μυκηναίων και τα χαρακτηριστικά της τέχνης τους και να διαπιστωθούν διαφορές και ομοιότητες του μινωικού και μυκηναϊκού πολιτισμού Για σχετικό υλικό, βλ: -Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο:	2 ώρες
--	----------------------

http://www.namuseum.gr/collections/prehistorical/mycenian-gr.html -Μυκήνες, εκδ. Ίδρυμα Λάτση: http://www.latsis-foundation.org/ell/electronic-library/the-museum-cycle/mykines -Μυκηναϊκός πολιτισμός: https://students.cs.unipi.gr/istoria/mykinaikos/index.php Προτεινόμενη δραστηριότητα - Συζήτηση με αφορμή τις ερωτήσεις 2 και 3, σ. 32 του βιβλίου. - Παρακολούθηση βίντεο για την ιστορία, τα κίνητρα και την ανασκαφική δραστηριότητα του Ε. Σλήμαν στην Τροία και τις Μυκήνες (https://www.youtube.com/watch?v=NvZTqCRLkNs) και μελέτη σύγχρονων απόψεων αρχαιολόγων (ενδεικτικά: Ο. Dickinson, Ρ. Darcque) για τη σχέση της μυθολογίας με την προϊστορική εποχή. Συζήτηση για την επίδραση των ομηρικών επών στην έρευνα και στην ερμηνεία των αρχαιολογικών ευρημάτων του προϊστορικού Αιγαίου.	
II. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	
Κεφάλαιο Γ΄: Ο ελληνικός κόσμος από το 1100 έως το 800 π.Χ.	
1.Οι μεταβατικοί χρόνοι Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης, ώστε να καταδειχθούν οι μετακινήσεις και η οριστική εγκατάσταση των ελληνικών φύλων στον χώρο και στις δύο πλευρές του Αιγαίου Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Σε έναν χάρτη της Ελλάδας και της Μικράς Ασίας να σημειώσετε (χρωματίζοντας με διαφορετικό χρώμα) τις περιοχές της οριστικής εγκατάστασης των ελληνικών φύλων. Για τις μικρασιατικές περιοχές, δημιουργήστε έναν τρίστηλο πίνακα (Αιολίδα-Ιωνία-Δωρική Εξάπολη) και σημειώστε τις σημαντικότερες ελληνικές πόλεις σε κάθε περιοχή. 2.Η πολιτισμική αναγέννηση Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Δημιουργία ελληνικού αλφαβήτου, σ. 40	2 ώρες

Γεωμετρική τέχνη, σ. 40-41 Υποστηρικτικό υλικό και προτεινόμενη δραστηριότητα: -Εικόνες έργων της γεωμετρικής περιόδου, ώστε να καταγραφούν τα κύρια χαρακτηριστικά της και σύγκριση με έργα του μυκηναϊκού πολιτισμού Για σχετικό υλικό, βλ. Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών: http://www.namuseum.gr/collections/vases/geom-gr.html - Έρευνα σε διαδικτυακές πηγές (π.χ.http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/art/page_002.html?prev=true) για τις συμβατικές ονομασίες «Γεωμετρική εποχή», «Εποχή του Σιδήρου» και «Σκοτεινοί αιώνες». Οι μαθητές-τριες επιλέγουν και επιχειρηματολογούν για τον όρο που προτιμούν. - Λευκαντί: διερεύνηση όψεων της Γεωμετρικής περιόδου (κοινωνία και οικονομία, υλικός πολιτισμός) μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα και τις επιστημονικές αναφορές για αυτά. (Ενδεικτικά: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/art/page_007.html). Έμφαση στις ταφικές πρακτικές του συγκεκριμένου οικισμού.	
Κεφάλαιο Δ΄ Αρχαϊκή Εποχή (800-479 π.Χ.)	
1.Αποικιακή εξάπλωση Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Αίτια Β΄ Ελληνικού αποικισμού, σ. 43 Κριτήρια επιλογής τόπου εγκατάστασης, σ. 43 Συνέπειες αποικισμού, σ. 44 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτες (σ. 44) και ακόμη: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/2Apoi.jpg), ώστε να διαπιστωθούν οι μετακινήσεις και οι εγκαταστάσεις των αποίκων Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Κατάρτιση πίνακα με τις κυριότερες ελληνικές αποικίες στη Μικρά Ασία, Εύξεινο Πόντο, Ιταλία	2 ώρες

-Δραστηριότητα 2, σ. 44 του βιβλίου

-Συζήτηση για διαφορές Α' και Β' Ελληνικού αποικισμού

-Συζήτηση για λόγους μετανάστευσης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

2.Η πόλη-κράτος και η εξέλιξη του πολιτεύματος

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Συστατικά στοιχεία της πόλης-κράτους, σ. 45

Ρόλος της οπλιτικής φάλαγγας στη διαμόρφωση της έννοιας του πολίτη, σ. 45

Σειρά εξέλιξης πολιτευμάτων (απλή αναφορά/ διάγραμμα)

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης της αρχαίας Αττικής

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1#/media/File:Phyle_map-en.svg

και τοπογραφικός χάρτης της αρχαίας Αθήνας

http://www.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Fortification_Walls.aspx, ώστε να γίνουν αντιληπτά: α) τα όρια της πόλης κράτους Αθήνα, β) να εντοπίσουν την Ακρόπολη, το άστυ, την ύπαιθρο χώρα.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Δραστηριότητες για την οπλιτική φάλαγγα με εικόνες και πηγές:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9598>

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8974>

3.Η Σπάρτη

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Οι κοινωνικές τάξεις, σ.48

Τα πολιτειακά όργανα, σ. 48

Η εκπαίδευση των Σπαρτιατών, σ. 48

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης ώστε να γίνουν αντιληπτά τα όρια της πόλης- κράτους «Σπάρτη»:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1_%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7#/media/File:Sparta_te

1 ώρα

rritory.jpg -«Κοινωνική οργάνωση αρχαίας Σπάρτης», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο : http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8829 -«Πολιτειακή οργάνωση της Σπάρτης», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8828 (όπου περιλαμβάνεται πηγή για την πολιτειακή οργάνωση) -Πηγές του σχ. βιβλίου ώστε να αναδειχτούν βασικά στοιχεία της σπαρτιατικής ζωής Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ερώτηση 1, σ. 49 του βιβλίου -Αναζητήστε το νόημα των λέξεων-εκφράσεων: <i>λακωνισμός</i>, «<i>δουλεύω σαν είλωτας</i>», «<i>περνώ σπαρτιάτικα</i>». 4.Αθήνα: Από τη βασιλεία στην αριστοκρατία 5. Αθήνα: Πορεία προς τη δημοκρατία Προτείνεται ενιαία διδασκαλία των δύο ενοτήτων, με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Τα πολιτειακά όργανα του αθηναϊκού αριστοκρατικού πολιτεύματος, σ. 50 Τα κοινωνικά προβλήματα στην Αθήνα του 7ου αι. και η πορεία προς την επίλυσή τους, σ. 50, 51 Κυλώνειο άγος, νόμοι του Δράκοντα, σ. 51 Τα μέτρα του Σόλωνα: Σεισάχθεια και αλλαγές στο πολίτευμα, σ. 52 Η τυραννίδα του Πεισίστρατου, σ. 52-53 Οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, σ. 53 Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγές του σχ. βιβλίου και άλλες για τα μέτρα του Σόλωνα και του Κλεισθένη, ώστε να καταγραφούν τα προβλήματα και τα μέτρα του Σόλωνα προς αντιμετώπισή τους, αλλά και οι καινοτομίες του Κλεισθένη. Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Άσκηση 4, σ. 53 του βιβλίου. -Κατάρτιση πίνακα αποτίμησης της συμβολής του Σόλωνα και του Κλεισθένη στον εκδημοκρατισμό του αθηναϊκού πολιτεύματος και τη διεύρυνση των δικαιωμάτων	2 ώρες
Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγές του σχ. βιβλίου και άλλες για τα μέτρα του Σόλωνα και του Κλεισθένη, ώστε να καταγραφούν τα προβλήματα και τα μέτρα του Σόλωνα προς αντιμετώπισή τους, αλλά και οι καινοτομίες του Κλεισθένη. Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Άσκηση 4, σ. 53 του βιβλίου. -Κατάρτιση πίνακα αποτίμησης της συμβολής του Σόλωνα και του Κλεισθένη στον εκδημοκρατισμό του αθηναϊκού πολιτεύματος και τη διεύρυνση των δικαιωμάτων	3 ώρες

Για χάρτες, βλ:

<http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/Pers1.jpg>

<http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/Pers2.jpg>

<http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/Pers3.jpg>

<http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2/Pers4.jpg>

-Πηγές του βιβλίου και συμπληρωματικά:

Επιλογή αποσπασμάτων από το βιβλίο *Αρχαία Ελληνικά (μτφρ.) Ηροδότου Ιστορίες (Α΄ Γυμνασίου)*:

Ενότητα 11: Η μάχη του Μαραθώνα:

(<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A113/349/2341,8928/>)

Ενότητα 13: Η μάχη των Θερμοπυλών:

(<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A113/349/2342,8931/>)

Ενότητα 15: Η ναυμαχία της Σαλαμίνας:

(<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A113/349/2343,8934/>)

Ενότητα 15: Η μάχη των Πλαταιών. Το τέλος...:

(<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A113/349/2344,8937/>)

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Δημιουργία πίνακα με αναφορά σε κάθε μάχη και τα σχετικά στοιχεία:
Χρονολογία, πρωταγωνιστές, έκβαση, κύριοι λόγοι αυτής της έκβασης
(προτείνεται ομαδοσυνεργατική εργασία)

- Καταγράψτε τις συνέπειες της νίκης των Ελλήνων επί των Περσών για τον ελληνικό κόσμο και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

- Έρευνα σε ομάδες με θέμα: «Ποια είναι η επίδραση των Περσικών Πολέμων στην τέχνη της εποχής τους και σήμερα» και εξέταση πτυχών όπως η αρχαία ελληνική τέχνη (γλυπτική, αγγειογραφία), το αρχαίο θέατρο και η σύγχρονη τέχνη (κινηματογράφος, λογοτεχνία).

9. Τα γράμματα

Απλή αναφορά στα νέα είδη του λόγου (διδασκτικό έπος, λυρική ποίηση) και την εμφάνιση του επιστημονικού λόγου από τους φυσικούς φιλόσοφους

10. Η Τέχνη

2 ώρες

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Κάτοψη αρχαίου ελληνικού ναού, σ. 65 Οι δύο κύριοι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί (δωρικός, ιωνικός), σ. 65 Η αρχαϊκή γλυπτική (κούροι, κόρες), σ. 65-66 Οι δύο βασικοί ρυθμοί της αγγειογραφίας (μελανόμορφος, ερυθρόμορφος), σ. 66 Υποστηρικτικό υλικό: -«Ο αρχαίος ελληνικός ναός», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8816 -Εικόνες επιλεγμένων παραδειγμάτων οικοδομημάτων και έργων πλαστικής και κεραμικής, ώστε να καταγραφούν τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Για σχετικό υλικό, βλ: Η αρχαϊκή Ακρόπολη: http://www.theacropolismuseum.gr/el/units/i-arhaiki-akropoli Χρωμάτισε την πεπλοφόρο: http://www.theacropolismuseum.gr/peploforos/ «Μια φορά κι έναν καιρό ένας αγγειοπλάστης (αρχαία ελληνική κεραμική)» και «Εποπτικό υλικό (ppt)», Ενημερωτικό υλικό για τις συλλογές του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης: http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=91&clang=0 Προτεινόμενες δραστηριότητες: Ερωτήσεις-Δραστηριότητες 2 και 3, σ. 67 του βιβλίου.	
Κεφάλαιο Ε΄: Η ηγεμονία της Αθήνας	
1.Η συμμαχία της Δήλου - Η συμμαχία όργανο της αθηναϊκής ηγεμονίας Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία Σκοπός και τρόπος λειτουργίας της Συμμαχίας, σ. 69 Στοιχεία που δείχνουν τη μετατροπή της συμμαχίας σε όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας, σ. 69-70	1 ώρα

Υποστηρικτικό υλικό:

-Γραπτές πηγές για την ανάδειξη των παραπάνω σημείων. Ειδικά για τη μετατροπή της συμμαχίας σε όργανο της αθηναϊκής ηγεμονίας, βλ.: Θουκυδίδου, *Ιστορίαι*, 1.96-99 (επιλεγμένα αποσπάσματα): http://www.ime.gr/chronos/05/gr/sources/index_pol.html

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

Παιχνίδι ρόλων: Ένας πολίτης νησιωτικής πόλης της Συμμαχίας της Δήλου επισκέπτεται την Αθήνα ως μέλος της αντιπροσωπείας της πόλης του για τα Μεγάλα Παναθήναια στα μέσα της δεκαετίας του 440 π.Χ. (θυμηθείτε ότι το ταμείο της Συμμαχίας έχει ήδη μεταφερθεί από το 454 στην Αθήνα και ότι από το 447 έχει αρχίσει η ανοικοδόμηση του Παρθενώνα). Στη συνάντησή του με Αθηναίο πολίτη, παλιό του γνώριμο, ο νησιώτης διαμαρτύρεται για την κατάσταση στη Συμμαχία και ο Αθηναίος απαντά υπερασπιζόμενος τις επιλογές της πόλης του. Προσπαθήστε να αναπαραστήσετε τον διάλογό τους.

2.Το δημοκρατικό πολίτευμα σταθεροποιείται - Ο Περικλής και το δημοκρατικό πολίτευμα**3.Η λειτουργία του πολιτεύματος – Οι λειτουργίες****Διδασκαλία των δύο ενοτήτων με έμφαση στα ακόλουθα σημεία :**

Το πολιτικό πρόγραμμα του Περικλή, σ. 71-72

Τα πολιτειακά όργανα της αθηναϊκής δημοκρατίας και ο ρόλος του καθενός από αυτά, σ. 73

Οι «λειτουργίες»: τι ήταν, ποιες ήταν και ποιος ο ρόλος τους στη λειτουργία του κράτους, σ. 73-74

Υποστηρικτικό υλικό:

-Πηγές του σχ. βιβλίου και άλλες για την ανάδειξη των παραπάνω σημείων

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Κατάρτιση πίνακα με τα πολιτειακά όργανα της αθηναϊκής πολιτείας την εποχή του Περικλή και συζήτηση για τον ρόλο τους

-Άσκηση 4, σ. 74 του βιβλίου

-Επιλογές από το : Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Αθηναϊκή δημοκρατία: Πολιτειακοί θεσμοί», Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία: <http://foundation.parliament.gr/central.aspx?sid=1101444111401>.

4.Η συγκρότηση της αθηναϊκής κοινωνίας - Η καθημερινή ζωή**5.Η διαδικασία της μόρφωσης - Ο Αθηναίος και η εργασία - Η Αθήνα**

4 ώρες

γιορτάζει. Διδασκαλία των ενοτήτων με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Κοινωνικές ομάδες, σ. 75 Η αθηναϊκή οικογένεια, σ. 75-76 Η θέση των γυναικών σ. 76-77 Διατροφή-ένδυση, σ. 77 Εκπαίδευση και δάσκαλοι, σ. 78 Επαγγελματικές δραστηριότητες Αθηναίων, σ. 79 Σημαντικότερες γιορτές, σ. 80 Υποστηρικτικό υλικό: - «Εισαγωγή στην κοινωνία της κλασικής Αθήνας», <i>Ελληνική ιστορία στο διαδίκτυο</i>, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: http://www.fhw.gr/chronos/05/gr/society/index.html -<i>Λέων και Μελίτη. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Αθήνα, Εκπαιδευτικά προγράμματα, Ίδρυμα Ν.Π. Γουλανδρή-Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης:</i> http://www.cycladic.gr/appdata/documents/ekpaideysh_pdfs/leon%20&%20meliti_32pp.pdf -«Εκπαίδευση», Κλασική περίοδος, <i>Ελληνική ιστορία στο διαδίκτυο</i>, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: http://www.ime.gr/chronos/05/gr/culture/index_100.html -«Εορτές των αρχαίων Ελλήνων», Μαθησιακά αντικείμενα, <i>Φωτόδεντρο</i>: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8957 Προτεινόμενη δραστηριότητα: Επιλέξτε έναν εκπρόσωπο της αθηναϊκής κοινωνίας της κλασικής περιόδου (π.χ. έναν μικρό Αθηναίο, μία Αθηναία δέσποινα, έναν μέτοικο, έναν Αθηναίο πολίτη που ασκεί κάποιο επάγγελμα, έναν δούλο παιδαγωγό) και προσπαθήστε να αναπαραστήσετε με βάση τις πληροφορίες των ενοτήτων και πρόσθετο υλικό από τον/την εκπαιδευτικό μία μέρα από τη ζωή του. Ανακεφαλαιωτικές δραστηριότητες: -Παιχνίδι ρόλων: Δύο έφηβοι, ένας Αθηναίος κι ένας Σπαρτιάτης συνομιλούν. Ο καθένας τους προβάλλει τη δική του πόλη και τον αντίστοιχο τρόπο ζωής. Αναπαραστήστε τη συνομιλία τους. Για όσα λέει ο καθένας τους λάβετε υπόψη τις γνώσεις σας για την οργάνωση της πολιτείας, την εκπαίδευση, την	2 ώρες
---	----------------------

καθημερινή ζωή κ.ά. της Αθήνας και της Σπάρτης. -Αγώνας λόγου με θέμα: «Η συμβολή της Αθήνας ή της Σπάρτης υπήρξε σπουδαιότερη στον παγκόσμιο πολιτισμό;»	
Κεφάλαιο Στ΄ Ηγεμονικοί ανταγωνισμοί και κάμψη των ελληνικών πόλεων (431-362 π.Χ.)	
1.Τα αίτια και οι αφορμές του Πελοποννησιακού πολέμου-Ο Αρχιδάμειος πόλεμος 2.Η εκστρατεία στη Σικελία - Ο Δεκελεικός πόλεμος. <i>Προτείνεται ενιαία παρουσίαση των εννοτήτων, με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</i> Αίτια, σ. 83 Αφορμές, σ. 83 Φάσεις του πολέμου, σ. 83 Τελική έκβαση - Συνθήκη ειρήνης, σ. 87-88 Αποτελέσματα, σ. 88 Υποστηρικτικό υλικό -Επιλεγμένες πηγές από Θουκυδίδη και Ξενοφώντα, ώστε να αναδεικνύονται τα παραπάνω σημεία -Χάρτης για αποτύπωση των πόλεων που συντάχθηκαν με τη Σπάρτη ή την Αθήνα και των κυριότερων συγκρούσεων. Για χάρτες, βλ.: -Διαδραστικός χάρτης, «Πελοποννησιακός Πόλεμος (οι συμμαχίες)», <i>Φωτόδενδρο</i> : http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9314 -Χάρτης Α΄ φάσης Πελοποννησιακού πολέμου, σε σχέδιο μαθήματος: http://goo.gl/BdQshp Χάρτης της σικελικής εκστρατείας: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/mapsn2/415a.jpg Προτεινόμενη δραστηριότητα: Παιχνίδι ρόλων: Με το τέλος του πολέμου, ένας νικητής Σπαρτιάτης κι ένας ηττημένος Αθηναίος μιλούν για την εμπειρία του πολέμου ο καθένας από τη	2 ώρες

δική του πλευρά. Προσπαθήστε να αναπαραστήσετε αυτά που θα έλεγε ο καθένας. 1.Η ηγεμονία της Σπάρτης: Μια κυριαρχία σε αμφισβήτηση 2.Η κυριαρχία της Θήβας στην Ελλάδα Συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτες Για χάρτες, βλ. και: Η Σπαρτιατική ηγεμονία: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2n2/agi1.jpg Η δράση του Αγησίλαου: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2n2/agi2.jpg Η άνοδος της Θήβας: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2n2/boio_1.jpg	1 ώρα
Κεφάλαιο Ζ΄ Η ανάπτυξη της Μακεδονίας	
1.Το κράτος της Μακεδονίας 2.Το κράτος της Μακεδονίας επεκτείνεται Συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων. Αναλυτική διδασκαλία των ακόλουθων σημείων: Η μάχη της Χαιρώνειας, σ. 99 Το Συνέδριο της Κορίνθου, σ. 99 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης: Η επέκταση του Μακεδονικού κράτους: http://www.e-yliko.gr/images/istoria/maps/files/maps2n2/Mac_1.jpg -«Μακεδονία. Η χώρα των Μακεδόνων», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9614	1 ώρα

3.Αλέξανδρος: Η κατάκτηση της Ανατολής Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η πορεία του Αλέξανδρου-κυριότερες μάχες, σ. 100-101 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης, ώστε να παρακολουθηθεί η πορεία του Αλέξανδρου και οι κυριότερες συγκρούσεις με τους Πέρσες Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Δραστηριότητα 1, σ. 101 του βιβλίου 4.Το έργο του Αλέξανδρου Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η πολιτική του Αλέξανδρου για τη διακυβέρνηση της αυτοκρατορίας του Τα ενοποιητικά στοιχεία της οργάνωσης του κράτους του Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγές σχ. βιβλίου (σ.100, 102) ή άλλες, ώστε να αναδειχθεί η σημασία των μέτρων και των θεσμών που εφάρμοσε ο Αλέξανδρος για τη διακυβέρνηση του κράτους του - «Διαδραστικός χάρτης – χρονολόγιο της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου», Φωτόδενδρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9315 -Βίντεο: «Ο Μ. Αλέξανδρος στην Ινδία» (03.44'), Εκπαιδευτικά Βίντεο, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/video/8522/510 Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ερωτήσεις 2 και 3, σ. 103 του βιβλίου - Παρακολούθηση βίντεο και μελέτη αποσπασμάτων γραπτών πηγών (π.χ. Αρριανός, Διόδωρος) ή εκπαιδευτικού υλικού (ενδεικτικά: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_041.html) σχετικά με τη δράση του Αλέξανδρου, την πορεία και τις μάχες στην Ανατολή. Συζήτηση για τα χαρακτηριστικά της εκστρατείας από την πλευρά των στρατιωτών και του βοηθητικού προσωπικού. Παιχνίδι ρόλων – δραστηριότητα ενσυναίσθησης με θέμα τη συζήτηση δύο Μακεδόνων στρατιωτών που μαθαίνουν ότι η εκστρατεία	2 ώρες
--	----------------------

θα συνεχιστεί προς την Ινδία.	
Κεφάλαιο Η΄ Οι Τέχνες και τα Γράμματα την Κλασική εποχή	
1. Τα Γράμματα Απλή αναφορά στα νέα είδη του λόγου (ιστορία, φιλοσοφία, ρητορική, δραματική ποίηση) και τους κυριότερους εκπροσώπους 2. Οι τέχνες 3. Η αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων 4. Η γλυπτική και η ζωγραφική των κλασικών χρόνων Διδασκαλία των εννοιών με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Οι τρεις περίοδοι της κλασικής τέχνης (απλή αναφορά) Η εμφάνιση του κορινθιακού ρυθμού, σ. 111 Τα έργα της Ακρόπολης, σ. 111 Το αρχαίο θέατρο, σ. 112 Η γλυπτική, σ. 113-115 Υποστηρικτικό υλικό: -Εικόνες οικοδομημάτων και γλυπτών, ώστε να αναγνωριστούν και να καταγραφούν τα βασικά χαρακτηριστικά τους, αλλά και να συγκριθούν με έργα της αρχαϊκής περιόδου. Για σχετικό υλικό, βλ: «Η Αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της», στο Αρχαιογνωσία και αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση, <i>Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας</i>: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/art/page_133.html Η ζωφόρος του Παρθενώνα: http://www.parthenonfrieze.gr/#/view Εικονική περιήγηση στην Ακρόπολη: http://acropolis-virtualtour.gr/ Αρχαία ελληνικά θέατρα: http://www.diazoma.gr/200-Stuff-03-Diazoma/TheatroPedia-004.pdf Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Επιλέξτε έναν αρχαιολογικό χώρο της περιοχής σας και παρουσιάστε τον υποθέτοντας ότι ξεναγείτε σε αυτόν συνομήλικούς σας μαθητές/τριες από	3 ώρες

άλλο μέρος. -Αναζητήστε στο Αρχαιολογικό Μουσείο της περιοχής σας γλυπτά της κλασικής περιόδου και παρουσιάστε τα.	
Κεφάλαιο Θ΄ Ελληνιστικοί και ρωμαϊκοί χρόνοι	
1.Τα ελληνιστικά βασίλεια 2.Η κατάσταση στον ελλαδικό χώρο Συνοπτική παρουσίαση των δύο ενότητων Υποστηρικτικό υλικό -Χάρτης ώστε να αναδειχτεί η ελληνιστική Ανατολή, αλλά και οι νέοι σχηματισμοί στον ελλαδικό χώρο -Διαδραστικός χάρτης «Τα ελληνιστικά βασίλεια», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/924 Προτεινόμενη δραστηριότητα: Συζήτηση με αφορμή το ποίημα του Κ.Π. Καβάφη «Στα 200 π.Χ.», για τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο του καινούργιου ελληνικού κόσμου και των αξιών του. 3.Το ρωμαϊκό κράτος αποκτά μεγάλη δύναμη Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας. Αναλυτική διδασκαλία των ακόλουθων σημείων: Θέση της Ρώμης, σ. 123 Πολίτευμα και πολιτειακά όργανα, σ. 123 Κοινωνικές τάξεις, σ. 123 4.Η υποταγή του ελληνικού κόσμου Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας Υποστηρικτικό υλικό -Διαδραστικός χάρτης « Ο ελληνιστικός κόσμος και η Ρώμη, 200 π.Χ.», Φωτόδεντρο, http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9573 -Χάρτης με τα κυριότερα στάδια εξάπλωσης του ρωμαϊκού κράτους μέχρι το 30 π.Χ. http://www.vox.com/2014/8/19/5942585/40-maps-that-explain-the-roman-empire -Πηγή της σ. 126 του βιβλίου για την στάση των Ελλήνων απέναντι στη ρωμαϊκή πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» -Μελέτη έντυπων χαρτών και παράλληλων χρονογραμμών με θέμα τη σταδιακή επέκταση της Ρώμης. Εναλλακτικά: παρακολούθηση του βίντεο https://www.youtube.com/watch?v=dBzYOWe-W9Y. Συζήτηση για τα αίτια και τις συνέπειες της επεκτατικής πολιτικής.	1 ώρα 2 ώρες

Σύνολο:	42
Προτείνεται η υλοποίηση Σχεδίου Εργασίας διάρκειας 3 ωρών με θέμα: «Στο ψηλότερο σημείο: Η Ακρόπολη της Αθήνας», βλ. Παράρτημα Ι	

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Στο ψηλότερο σημείο: Η Ακρόπολη της Αθήνας (3 διδακτικές ώρες). Υποστηρίζεται από ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΦΑΚΕΛΟ (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι)

Ο θεματικός φάκελος καλύπτει από άποψη περιεχομένου την ιστορία της Ακρόπολης της Αθήνας, τα μεγάλα έργα του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, τα αναθήματα, τον Παρθενώνα. Πραγματεύεται τον ρόλο της Ακρόπολης ως συμβόλου της αθηναϊκής δύναμης και δημοκρατίας και τη σημασία της στο παρελθόν και στο παρόν. Οι προτεινόμενες διδακτικές δραστηριότητες για τους μαθητές/-τριες, οι οποίες βοηθούν να προσεγγίσουν και να αναλύσουν πιο σύνθετους προβληματισμούς, είναι ενδεικτικές και αφορούν ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες επιτυγχάνεται η εποικοδομητική μάθηση. Οι δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες, ώστε να αξιοποιούν ένα ή περισσότερα εννοιολογικά εργαλεία της ιστορίας. Μέσα από την επεξεργασία του φακέλου οι μαθητές και οι μαθήτριες θα επεξεργαστούν και θα διερευνήσουν πολλαπλές διαστάσεις των γνώσεων μας για την Ακρόπολη. Επιπλέον, ο θεματικός φάκελος λειτουργεί ως αφορμή και αφετηρία για επιπρόσθετους νέους προβληματισμούς που θα προκύψουν από την ιστορική διερεύνηση των μαθητών/-τριών και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους. Τέλος, η επεξεργασία του φακέλου δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να εξοικειωθούν με άλλες αντίστοιχες διερευνήσεις ιστορικών περιόδων και αρχαιολογικών χώρων που θα χρειαστεί να πραγματοποιήσουν στο μέλλον (βλ. Παράρτημα Α΄ Γυμνασίου).

Επιπλέον, προτείνονται τα ακόλουθα Σχέδια Εργασίας/δραστηριότητες για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στην Α΄ Γυμνασίου:

Ο παλαιολιθικός άνθρωπος «κατακτά» τον κόσμο (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο συγκεκριμένος φάκελος συνδέεται οργανικά με το κεφάλαιο της προϊστορίας «Η εποχή του Λίθου» και αναφέρεται στην εξέλιξη του ανθρώπινου είδους (Homo habilis, Homo erectus, Άνθρωπος του Νεάντερταλ, Homo sapiens), στην εξάπλωση των παλαιολιθικών κοινωνιών στον κόσμο και τις εξελίξεις αναφορικά με τις μετακινήσεις, τις μορφές κατοίκησης, τα εργαλεία αλλά και τις αλλαγές τους στο μακρύ χρόνο της παλαιολιθικής. Μέσα από την επεξεργασία του φακέλου οι μαθητές/τριες θα εξετάσουν την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους, τη χρονική και χωρική του εξάπλωση από την Αφρική σε όλο τον κόσμο και τη πολιτισμική συγκρότηση των παλαιολιθικών κοινωνιών με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα, ώστε να εκτιμήσουν την κοινή ανθρωπολογική συνθήκη που σηματοδοτεί η Παλαιολιθική για την ιστορία του κόσμου.

Έχει χώρο για όλους; Επαφές και ανταγωνισμοί δύο ανακτορικών κοινωνιών (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο φάκελος προσεγγίζει ζητήματα που συνδέονται με το κεφάλαιο της προϊστορίας «Εποχή του Χαλκού: η εμφάνιση της κοινωνικής πολυπλοκότητας» αναφορικά με τις αλληλεπιδράσεις και τους ανταγωνισμούς των ανακτορικών κοινωνιών της Μινωικής Κρήτης και της Μυκηναϊκής Ελλάδας με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα: ανάκτορα, οχυρώσεις, γραφή, ταφές και τεχνουργήματα. Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου φακέλου οι μαθητές-τριες θα εμβαθύνουν στην ιστορία των ανακτορικών κοινωνιών του Προϊστορικού Αιγαίου της 2ης χιλιετίας στην Κρήτη και νότια Ελλάδα και θα εξετάσουν, μέσα από τη μελέτη αρχαιολογικών δεδομένων, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τις συνάψεις και τις διαφοροποιήσεις μεταξύ τους και με τον κόσμο της Ανατολής.

Ο αρχαίος κόσμος στον καθρέφτη του: τα παιδιά, οι γυναίκες, οι δούλοι και οι ξένοι (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο φάκελος συνδέεται οργανικά με τα κεφάλαια της ελληνικής αρχαιότητας και έχει ως θέμα του την κοινωνική διαστρωμάτωση στον αρχαίο κόσμο εξετάζοντας την περίπτωση των γυναικών, των παιδιών, των δούλων, των μέτοικων και των περίοικων, αλλά και τις τοπικές διαφοροποιήσεις και αλλαγές στο χρόνο. Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου θεματικού φακέλου οι μαθητές/τριες θα μελετήσουν τη διαφορετική κοινωνική θέση και τις διαφοροποιήσεις συγκεκριμένων κοινωνικών κατηγοριών (με κριτήριο την ηλικία, το φύλο, την καταγωγή και το καθεστώς ελευθερίας) από όσες συγκροτούσαν τις πόλεις-κράτη στην αρχαιότητα, ώστε να ερμηνεύσουν το ζήτημα των κοινωνικών διακρίσεων στο πλαίσιο της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας.

Ο κόσμος των αρχαίων μέσα από τον κόσμο των αρχαίων αγγείων (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο φάκελος συνδέεται οργανικά με τα κεφάλαια για της αρχαιότητας και εξειδικεύεται στο ζήτημα της παραγωγής, διακίνησης και χρήσης της αρχαίας ελληνικής κεραμικής από τη γεωμετρική ως την κλασική εποχή. Οι μαθητές μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου φακέλου θα εξετάσουν την αρχαία ελληνική κεραμική ως πολύπλευρη ιστορική πηγή για την τεχνολογία και την τέχνη της εποχής (κατασκευή, τεχνικές, τυπολογίες, διακόσμηση, ρυθμοί, αγγειοπλάστες και ζωγράφοι), τον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο των αρχαίων (θρησκεία, διατροφή, καθημερινή ζωή, τελετουργίες, ταφικά έθιμα), την οικονομία (βιοτεχνική παραγωγή, ανταγωνισμοί, εμπόριο, εργασιακές συνθήκες) αλλά και ως πεδίο αφήγησης και νοηματοδότησης τους κόσμου τους μέσα από την αγγειογραφία.

Στο σπίτι και στο γυμναστήριο: όψεις της καθημερινής ζωής στην αρχαιότητα (4-5 διδακτικές ώρες)

Ο συγκεκριμένος θεματικός φάκελος δίνει την ευκαιρία στους μαθητές-τριες να ανακαλύψουν σημαντικές εκφάνσεις της καθημερινής ζωής στο δημόσιο και ιδιωτικό χώρο της αρχαίας πόλης και να προβληματιστούν για τις ομοιότητες και τις διαφορές των ανθρώπινων αναγκών στο παρελθόν και στο παρόν, εξετάζοντας ιστορικά δεδομένα και υλικές μαρτυρίες. Στα περιεχόμενά του περιλαμβάνονται η καθημερινότητα των ανθρώπων στον αρχαίο κόσμο, η ζωή μέσα στο σπίτι και στην πόλη (διατροφή, εκπαίδευση, άθληση, διασκέδαση, εκδηλώσεις, συμπόσια). Ο φάκελος συνδέεται με τα κεφάλαια της αρχαϊκής και κλασικής αρχαιότητας.

Μια αυτοκρατορία γεννιέται στη Μεσόγειο: Η αρχαία Ρώμη (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο συγκεκριμένος φάκελος συνδέεται με το κεφάλαιο «Αρχαία Ρώμη: η ανάδυση μιας νέας δύναμης» και έχει ως θέμα του την εξάπλωση της Ρώμης στην ιταλική χερσόνησο, την Αφρική (Καρχηδόνα, Αίγυπτος), την Ελλάδα, τα Βαλκάνια, την Ανατολή και την Ευρώπη από την Ισπανία ως τον Ρήνο αλλά και το ζήτημα της οργάνωσης του ρωμαϊκού στρατού. Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου θεματικού φακέλου οι μαθητές-τριες θα μελετήσουν τις ιστορικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες δημιουργήθηκε σταδιακά η Αυτοκρατορία της Ρώμης και θα εξετάσουν τις γεωγραφικές και στρατιωτικές παραμέτρους της ρωμαϊκής εξάπλωσης στον τότε γνωστό κόσμο.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

(Ημερήσιου και Εσπερινού)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Ώρες
<u>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ</u> Η μεθοδολογική εισαγωγή έχει ως βασικό στόχο την εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την εννοιολόγηση της εποχής, την οποία θα μελετήσουν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Επίσης, να προβληματιστούν για τους λόγους που επιλέγονταν, άλλαζαν και εξακολουθούν να αλλάζουν οι έννοιες με τις οποίες σημαίνουμε ολόκληρες ιστορικές εποχές. Παράλληλα, επιδιώκεται να εξοικειωθούν με θεμελιώδεις έννοιες του ιστορικού χρόνου και να αναπτύξουν προβληματισμούς πάνω στα κριτήρια με τα οποία γίνονται οι περιοδολογήσεις. Υποστηρικτικό υλικό/Ενδεικτικές δραστηριότητες: -Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με ερώτηση-τίτλο «Πώς να ονομάσουμε τις εποχές της ιστορίας;» Σύνταξη ιστορικού λεξικού με λήμματα τις πρωτογενείς ιστορικές έννοιες «Αρχαιότητα», «Μεσαίωνας», «Αναγέννηση», «Έλληνας», «Εθνικός» και «Βυζάντιο». Κάθε λήμμα θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες: α) Πώς οι άνθρωποι ονόμαζαν τότε την εποχή τους; β) Πώς την ονόμασαν οι κατοπινοί; γ) Πώς την ονομάζουμε σήμερα -Συζήτηση για ζητήματα περιοδολόγησης με κύριο ερώτημα: Τομές στον ιστορικό χρόνο είναι οι μάχες; Η ίδρυση ή η διάλυση κρατών; Η ανάρρηση στο θρόνο ή η πτώση σημαντικών ιστορικών προσώπων; Τα οικονομικά, τεχνολογικά ή πολιτισμικά γεγονότα και φαινόμενα; κ.λπ. Στη συνέχεια, καταγραφή σε ιστορική χρονογραμμή των περιόδων της μεσαιωνικής ευρωπαϊκής και της βυζαντινής εποχής, οι οποίες υιοθετούνται στο Π.Σ., καθώς και των γεγονότων που συνιστούν ή έχουν καθιερωθεί ως χρονολογικές τομές. Προτείνονται τα ακόλουθα γεγονότα-τομές: •324: μεταφορά της πρωτεύουσας του ρωμαϊκού κράτους στην	2 ώρες

Κωνσταντινούπολη • 395: διαίρεση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε ανατολική και δυτική • 476: κατάρρευση δυτικού ρωμαϊκού κράτους • 1204: άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους • 1453: άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς • 1492: ανακάλυψη Αμερικής - Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με θέμα «Ιστορικές πηγές» και υποθέματα: α) «Μορφές και είδη πηγών», β) «Ποιες ερωτήσεις κάνουμε στις πηγές;». Για το α' υποθέμα, αναζήτηση στο διαδίκτυο σχετικών πληροφοριών και εικόνων. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Οι πρώτοι αιώνες του Βυζαντίου (330-717)	
I. Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Μέτρα του Κωνσταντίνου Α' για την ανόρθωση του κράτους, σ. 7 Ίδρυση και φυσιογνωμία της Κωνσταντινούπολης, σ. 7-8 Η θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου, σ. 8-9 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης του ρωμαϊκού κράτους ώστε να συγκριθεί η θέση της Κωνσταντινούπολης με αυτή της Ρώμης και να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα της πρώτης σε σχέση με τον νέο προσανατολισμό του κράτους. -Τοπογραφικός χάρτης της Κωνσταντινούπολης και πηγή σ. 7 του βιβλίου, προκειμένου να αναδειχθεί ο πολεοδομικός και αρχιτεκτονικός χαρακτήρας της Κωνσταντινούπολης. Για σχετικό υλικό βλ: «Βυζαντινή περίοδος», <i>Ελληνική ιστορία στο διαδίκτυο</i>, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: http://www.fhw.gr/chronos/08/gr/gallery/main/others/frame/p2ap1.html -Πηγές των σχ. βιβλίων της Α' Γυμνασίου («Διάταγμα Μεδιολάνων» σ. 147) και	2 ώρες

της Β΄ Γυμνασίου («Θρησκευτική στάση του Κωνσταντίνου» σ. 9) προκειμένου να κατανοηθεί και να σχολιαστεί η θρησκευτική πολιτική του Μ. Κωνσταντίνου. Συμπληρωματικά: - Πηγή: «Χρηματικές παροχές στις εκκλησίες από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο» στο: http://www.ime.gr/chronos/08/gr/sources/economy.html -Πηγή: «Μια παράδοση για την κτίση της Κωνσταντινούπολης», στο: http://www.ime.gr/chronos/08/gr/sources/economy.html Προτεινόμενη Δραστηριότητα: -Ερώτηση 2, σ. 9 του βιβλίου.	
II. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	
1.Ο Ιουστινιανός και το έργο του Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η πολιτική του Ιουστινιανού, σ. 16 Εσωτερική πολιτική, σ. 16 Εξωτερική πολιτική, σ. 16-17 Κτίσματα και Αγία Σοφία, σ. 17-18 Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγές για τα γεγονότα της «Στάσης του Νίκα» (επιλογή από τις προτεινόμενες στο βιβλίο εκπαιδευτικού σ. 35-41) - Χάρτης για τη μετακίνηση των πληθυσμών και την επισήμανση των περιοχών εγκατάστασης των γερμανικών φύλων. - Χάρτης προκειμένου να αναδειχτεί η αποκατάσταση της ρωμαϊκής οικουμένης Για χάρτες, βλ.: Χάρτες Βυζαντινής αυτοκρατορίας, εικονικό υλικό κ.ά.: http://byzantium.seashell.net.nz/index.php -«Στρατιωτικές επιχειρήσεις Ιουστινιανού», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9311 -Εικόνες του ναού της Αγίας Σοφίας προκειμένου να γίνει αντιληπτός ο νέος αρχιτεκτονικός τύπος, οι αρχιτεκτονικές καινοτομίες. Για σχετικό υλικό, βλ.: -Αγία Σοφία: http://www.360tr.com/34_istanbul/ayasofya/english/ -Πηγή: «Ο ρόλος της ελληνικής γλώσσας» στο: http://www.ime.gr/chronos/08/gr/sources/economy.html Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ερώτηση 1, σ. 18 του βιβλίου	3 ώρες

-Ερώτηση 2, σ. 18 του βιβλίου - Συζήτηση για τη σημασία της κωδικοποίησης του ρωμαϊκού δικαίου.	
2.Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717): Εσωτερική μεταρρύθμιση και αγώνας επιβίωσης. Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Το Βυζάντιο σε κρίση, σ. 19 Η αντεπίθεση του Ηρακλείου, σ. 19-20 Ο θεσμός των Θεμάτων, σ. 20 Ο εξελληνισμός του κράτους, σ. 20 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης ώστε να γίνει αντιληπτή η θεματική οργάνωση της Μ. Ασίας τον 7ο και 9ο αι. -Πηγές του σχ. βιβλίου (σ. 19 και 20) ώστε να αναδειχτεί η λογική της διαίρεσης της αυτοκρατορίας σε θέματα -Υλικό για στρατό και τα θέματα, βλ. «Ο στρατός», «Βυζαντινών πολεμικά», <i>Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου</i>, Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=14&sub=613&level=1 -«Οχυρωματικά έργα (κάστρα, οχυρά, πύργοι)», <i>Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου</i>, Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=14&sub=32&level=1 Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Ερώτηση 4, σ. 21 του βιβλίου.	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΛΑΟΙ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	
Ι. Ο ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ 1. Οι Σλάβοι και η σχέση τους με το Βυζάντιο	

Αράβων στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΚΜΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (717-1025)	
Ι. ΠΑΓΙΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ 1. Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας <i>Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</i> Απόκρουση του αραβικού κινδύνου, σ. 32 Διοικητικά και οικονομικά μέτρα, σ. 32 Ανάκαμψη της οικονομίας, σ. 33 <i>Υποστηρικτικό υλικό:</i> -Πηγές του σχ. βιβλίου για την ανάδειξη των παραπάνω σημείων <i>Προτεινόμενες δραστηριότητες:</i> -Ερωτήσεις 4 και 5, σ. 33 του βιβλίου. -Παιχνίδι ρόλων: Αναπαραστήστε έναν υποθετικό διάλογο ανάμεσα σε δύο υπηκόους του Βυζαντίου την εποχή εφαρμογής των «κακώσεων» του Νικηφόρου Α΄. Ο ένας θεωρεί τα μέτρα του αυτοκράτορα δυσβάσταχτα και άδικο, ενώ ο άλλος τα υπερασπίζεται θεωρώντας τα αναγκαία. Τι πιστεύετε ότι θα έλεγε ο καθένας από τους δύο; 2. Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για το ζήτημα των εικόνων <i>Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</i> Ορισμός, πρωτεργάτες και παράγοντες, σ. 34 Φάσεις και λήξη της εικονομαχίας, σ. 34-35 Συνέπειες, σ. 35 <i>Υποστηρικτικό υλικό:</i> - Γραπτές πηγές του σχ. βιβλίου για την ανάδειξη των παραπάνω σημείων - Εικόνες διακόσμησης ναών εικονομαχικής περιόδου προκειμένου να αναδειχθούν τα αντίστοιχα μοτίβα. <i>Για σχετικό υλικό, βλ.:</i> http://www.ou.edu/class/ahi4263/byzhtml/ch04.html <i>Προτεινόμενη δραστηριότητα</i>	1 ώρα 2 ώρες

-Παιχνίδι ρόλων: Επιχειρηματολογία υπέρ και κατά της λατρείας των εικόνων, με αξιοποίηση των επιχειρημάτων των πηγών του βιβλίου. 3. Η βασιλεία του Μιχαήλ Γ΄ και η αυγή της Νέας Εποχής Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Ίδρυση της Σχολής της Μαгнаύρας, σ. 36 Ενδιαφέρον για τους κλασικούς, σ. 36 Αραβικοί πόλεμοι και επική ποίηση, σ. 36-37 Υποστηρικτικό υλικό: -Απόσπασμα από τη <i>Βιβλιοθήκη</i> του Φωτίου για τους αρχαίους Έλληνες ιστορικούς, στο: http://www.ime.gr/chronos/09/gr/sources/index.html Προτεινόμενη δραστηριότητα: Ερώτηση 5, σ. 38 του βιβλίου.	1 ώρα
4. Η διάδοση του Χριστιανισμού στους Μοραβούς και τους Βουλγάρους Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Η πορεία εκχριστιανισμού των Μοραβών και η σημασία της, σ. 39 Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων, σ. 39 Το σχίσμα του 867, σ. 39 Υποστηρικτικό υλικό: -Διαδραστική εφαρμογή, « Η αποστολή εκχριστιανισμού των Σλάβων», Φωτόδενδρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9642 -«Οι διαφορές των δύο εκκλησιών», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9641 Προτεινόμενες δραστηριότητες: - Ερωτήσεις 2 και 3, σ. 40 του βιβλίου. 6. Η ίδρυση, η εξέλιξη και ο εκχριστιανισμός του Ρωσικού Κράτους	1 ώρα

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Η διαμόρφωση του έθνους των Ρώσων, σ. 43

Η ηγεμονία του Κιέβου και οι αποτυχημένες επιθέσεις κατά της Κωνσταντινούπολης, σ. 43

Εκχριστιανισμός των Ρώσων, σ. 43-44

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης, Εμπορικές διαδρομές Βαράγγων, *Βικιπαίδεια*:

http://www.wikipedia.gr/wiki/%CE%92%CE%AC%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BF%CE%B9#/media/File:Varangian_routes.png

-«Η ιεραποστολή στη Ρωσία», Θεματικές κατηγορίες, Ιστορικά θέματα, *Ιστορικές μελέτες της Ιεράς Μονής*, Ιερά Μονή Παντοκράτορος Μελισσοχωρίου:
<http://www.impantokratoros.gr/ierapostolh-rosia.el.aspx>

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

- Με βάση τις πληροφορίες της ενότητας για τις σχέσεις Βυζαντίου-Ρώσων, αλλά και τα αποτελέσματα του εκχριστιανισμού των Ρώσων στις σχέσεις των δύο λαών, προσπαθήστε να μαντέψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα της Άννας στη διάρκεια του ταξιδιού της στη Χερσόνα για να παντρευτεί τον Βλαδίμηρο και γράψτε τη σχετική αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο.

1 ώρα

5. Η Βυζαντινή εποποιία. Επικοί αγώνες και επέκταση της Αυτοκρατορίας**Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:**

Αγώνες με τους Άραβες, σ. 41

Αγώνες με τους Βούλγαρους, σ. 41

Οικονομικές συνέπειες των πολέμων, σ. 41

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτες για την παρακολούθηση των συγκρούσεων και τις αυξομειώσεις των εδαφών της αυτοκρατορίας.

Για χάρτες, βλ.:

Χάρτες Βυζαντινής αυτοκρατορίας, εικονικό υλικό κ.ά.:

<http://byzantium.seashell.net.nz/index.php>

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Δημιουργία χρονογραμμής με τις κυριότερες νίκες των Βυζαντινών

-Ερωτήσεις 1 και 2, σ. 42 του βιβλίου

7. Σχέσεις Βυζαντίου-Δύσης. Αγώνες για τη διατήρηση των ιταλικών κτήσεων <i>Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας</i>	1 ώρα
II. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 1.Οι εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία 2.Η νομοθεσία της Μακεδονικής δυναστείας και η σύγκρουσή της με τους «δυνατούς» Διδασκαλία με έμφαση στα εξής σημεία: Οι κοινωνικές τάξεις της υπαίθρου (ορισμοί), σ. 48 Η ανάπτυξη των πόλεων και τα αστικά κοινωνικά στρώματα, σ. 49 Νόμοι και αγώνας κατά των δυνατών, σ. 50 Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγές του σχ. βιβλίου για την ανάδειξη των παραπάνω -«Οικονομία και κοινωνία στο Βυζάντιο», Μαθησιακά Αντικείμενα, Φωτόδενδρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9644 Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Παιχνίδι ρόλων: Ένας Βυζαντινός αγρότης απευθύνεται στον αυτοκράτορα, παρουσιάζοντας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και ζητώντας την προστασία της πολιτείας.	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1025-1453)	
I. Η ΕΞΑΣΘΕΝΙΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ 1.Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αιώνα (1025-1081) <i>Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας</i> 2.Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Οι εξωτερικοί εχθροί του Βυζαντίου, σ. 55 Ο θεσμός της Πρόνοιας και οι συνέπειές του, σ. 55	

Εξωτερικές επιτυχίες (απλή αναφορά), σ. 55 Η νίκη των Σελτζούκων στο Μυριοκέφαλο και οι συνέπειές της, σ. 55 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης για τον εντοπισμό των σημείων των συγκρούσεων, σ. 56 του βιβλίου. Για χάρτες, βλ.: Χάρτες Βυζαντινής αυτοκρατορίας, εικονικό υλικό κ.ά.: http://byzantium.seashell.net.nz/index.php -Πηγές, σ. 56 σχ. βιβλίου ή/και άλλες για την ανάδειξη της εσωτερικής πολιτικής των Κομνηνών Προτεινόμενη δραστηριότητα: Ερώτηση 3, σ. 56 του βιβλίου.	2 ώρες
3.Η ενετική οικονομική διείσδυση και το σχίσμα των εκκλησιών Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Εμπορικά προνόμια στους Βενετούς και οι συνέπειες για την αυτοκρατορία, σ. 57 Το σχίσμα των δύο Εκκλησιών, σ. 57-58 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης του Βυζαντινού κράτους για να εντοπιστούν οι περιοχές όπου αναπτύχθηκε η εμπορική δραστηριότητα των ιταλικών ναυτικών πόλεων σύμφωνα με το χρυσόβουλο του 1082 (πηγή, σ. 57 του βιβλίου) Για χάρτη, βλ.: http://byzantium.seashell.net.nz/index.php -«Το Σχίσμα των Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8820 Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ερωτήσεις 1 και 3, σ. 58 του βιβλίου. -Παιχνίδι ρόλων: δύο ομάδες μαθητών αναλαμβάνουν τους ρόλους εκπροσώπων των δύο Εκκλησιών και υποστηρίζουν το σκεπτικό και τις ενέργειες των Εκκλησιών τους, που οδήγησαν στο Σχίσμα.	2 ώρες
II. ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ 1.Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης	

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Ορισμός και παράγοντες διαμόρφωσης, σ. 59

Οι τρεις πρώτες σταυροφορίες, σ. 59

Η τέταρτη σταυροφορία, σ. 59-60

Υποστηρικτικό υλικό:

-Πηγές:

-«Ο πάπας κηρύσσει τη Σταυροφορία», στο: *Ιστορία του Μεσαιωνικού και Νεότερου κόσμου, Β' Λυκείου (Γενικής Παιδείας):*

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4972,22661/>

-«Η Έφοδος, η Κατάληψη και η Λεηλασία της Πόλης», στο: *Οι Σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204*», Εκπαιδευτικό σενάριο, *Διαδίκτυο και Διδασκαλία:*

<http://www.netschoolbook.gr/history2007/c7-crus-sources6.html>

-Χάρτης Σταυροφοριών, Μαθησιακά αντικείμενα, *Φωτόδεντρο:*

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8975>

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

-Ένας χωρικός από τη Δύση εξηγεί σε συγχωριανό του τους λόγους για τους οποίους θα συμμετάσχει σε μια σταυροφορία.

2.Η περίοδος της Λατινοκρατίας και τα ελληνικά κράτη

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Τα λατινικά κράτη, σ. 62

Τα ελληνικά κράτη, σ. 62-63

Νέα ιδεολογία και ανάκτηση της Πόλης, σ. 63

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης για τον εντοπισμό των λατινικών και των ελληνικών κρατών

-Ιστοσελίδα «Καστροπολιτεία του Μυστρά» (εικονικές πρωτογενείς πηγές, πληροφοριακό υλικό και παιχνίδι γνώσεων για παιδιά γυμνασίου):

<http://www.culture.gr/culture/mystras-edu/index.html>

-«Θεσσαλονίκη-Μυστράς. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος», «Πολιτιστικές διαδρομές», *Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου*, Ευρωπαϊκό Κέντρο

2 ώρες

Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=monument&lang=gr&id=5&sub=651&sub2=292# -Πηγή: «Τα ερείσματα του Ελληνισμού», στο: «Οι Σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204», Εκπαιδευτικό σενάριο, Διαδίκτυο και Διδασκαλία: http://www.netschoolbook.gr/history2007/c7-crus-sources6.html Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Αναζητήστε και παρουσιάστε κατάλοιπα της λατινικής παρουσίας (κάστρα, τοπωνύμια κ.ά.) στην περιοχή σας.	2 ώρες
III. Ανασύσταση του Βυζαντίου και υποταγή στους Οθωμανούς 1.Εξάπλωση των Τούρκων και τελευταίες προσπάθειες για την ανάσχεσή τους Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Οι Οθωμανοί και οι κατακτήσεις τους, σ. 65 Προσπάθειες ανάσχεσης των Οθωμανών, σ. 66 Υποστηρικτικό υλικό: -«Η εξάπλωση των Οθωμανών», Μαθησιακά αντικείμενα, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9360 Προτεινόμενες δραστηριότητες: - Ερώτηση 1, σ. 66 του βιβλίου -Παιχνίδι ρόλων: Χωρισμένοι σε δύο ομάδες αναπαραστήστε την επιχειρηματολογία υπέρ και κατά της ευρωπαϊκής βοήθειας και παρουσίας στην Πόλη τις παραμονές της Άλωσης. 2.Η άλωση της Πόλης Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: Πολιορκία και άλωση της Πόλης, σ. 67 Οι συνέπειες, σ. 67 Η βυζαντινή πνευματική κληρονομιά, σ. 67-68	1 ώρα

Υποστηρικτικό υλικό: Πηγές: -«Στιγμιότυπα από την πολιορκία της Πόλης», στο: <i>Ιστορία του Μεσαιωνικού και Νεότερου κόσμου, Β΄ Λυκείου (Γενικής Παιδείας)</i>: http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4973,22668/ -«Η απάντηση των Ελλήνων στις προτάσεις των Τούρκων για την παράδοση της Κων/πόλης», στο: <i>Ιστορία του Μεσαιωνικού και Νεότερου κόσμου, Β΄ Λυκείου (Γενικής Παιδείας)</i>: http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4973,22668/ -Βίντεο: «1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης», <i>National Geographic Society</i>. Διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=53yfMlws7DI Προτεινόμενη δραστηριότητα: -Μελετώντας το παρακάτω υλικό, καταγράψτε και συζητήστε τα συμπεράσματά σας για τις αντιλήψεις και τα συναισθήματα, που απηχούν έργα της λαϊκής παράδοσης για την Άλωση. («Η άλωση της Κωνσταντινούπολης. Θρήνοι, Θρύλοι, Παραδόσεις», Μαθησιακό Αντικείμενο, Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8801)	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ	
1.Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο 2.Εικαστικές Τέχνες και Μουσική Συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων: Υποστηρικτικό υλικό: Για: - Σπίτια, εξοπλισμό σπιτιού, διατροφή, ενδυμασία, κόσμηση, βλ. «Τα εν οίκω...εν δήμω», <i>Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου</i>, Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=meleti&lang=gr&id=21&level=1 -Γέννηση, βάπτισμα, γάμο, θάνατο, ταφή, βλ. «Έθιμα των βυζαντινών», <i>Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου</i>, Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=meleti&lang=gr&id=7&level	2 ώρες

<u>=1</u> -Ψυχαγωγία, βλ. «Η κοινωνική ζωή στο βυζάντιο», <i>Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου</i>, Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων: http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=meleti&lang=gr&id=1&level=1 <u>=1</u> -Τέχνη, βλ. -«Βυζαντινές εικόνες», Συλλογές. Φορητές εικόνες και ξυλόγλυπτα, Βυζαντινό και Χριστιανικό Εικονικό Μουσείο: http://www.ebyzantinemuseum.gr/?i=bxm.el.collections&c=9 -Βυζαντινή Ζωγραφική, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο και Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου: http://www.xanthi.ilsp.gr/istos/frames/eisagogi.htm	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	
Ι. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ (5ος-10ος αι.) 2. Ο Καρλομάγνος και η εποχή του <i>Ανάκληση γνώσεων για τη μεγάλη μετανάστευση των λαών και τα κράτη στη δυτική Ευρώπη.</i> <i>Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</i> Η αυτοκρατορία του Καρλομάγνου και η οργάνωσή της, σ. 89 Η διαίρεσή της με τη Συνθήκη του Βερντέν, σ. 89 Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης με τα γερμανικά κράτη -Αποσπάσματα από βίντεο «Οι Γότθοι» (26.41'). Διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=FUXpRyy9-wc -Χάρτης Ευρώπης ώστε να κατανοηθεί η θέση και η έκταση της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου και των κρατών των διαδόχων του: (-http://www.medievaleuropeonline.com/maps/4-1.pdf -Η αυτοκρατορία των Καρολιδών την εποχή του Καρλομάγνου στο <i>Μεσαιωνική και νεότερη Ιστορία. Από την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης (330 μ.Χ.) ως τις αρχές του 18ου αι.</i>, Β' Γυμνασίου, Αθήνα 2007, σ. 52: http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/262 Προτεινόμενη δραστηριότητα:	5 ώρες

- Ερώτηση 1, σ. 90 του βιβλίου. 3. Η φεουδαρχία στη Δυτική Ευρώπη -Παρουσίαση της ενότητας: Τα χαρακτηριστικά του φεουδαρχικού συστήματος και η νέα διάρθρωση των κοινωνιών των πόλεων και της υπαίθρου (βασιλείς, ευγενείς, ιππότες, κληρικοί, δουλοπάροικοι, έμποροι και τεχνίτες). Η τελετή της περιβολής και το φεουδαρχικό συμβόλαιο. Υποστηρικτικό υλικό/προτεινόμενες δραστηριότητες -Προβολή σύντομου video «Η φεουδαρχία στη δυτική Ευρώπη», διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=IXmDjYOKlvU -Κατασκευή κοινωνικής πυραμίδας ή εννοιολογικού χάρτη με το σύστημα της φεουδαρχίας (κοινωνικές τάξεις, σχέσεις εξουσίας, καθήκοντα και προνόμια). Μελέτη, περιγραφή και ερμηνεία απεικονίσεων της τελετής περιβολής. Αναπαράσταση της τελετής περιβολής στην τάξη. Μελέτη πρωτογενών πηγών για τη ζωή των ανθρώπων στη φεουδαρχική κοινωνία, σύνταξη σχετικών κειμένων από μια ορισμένη οπτική (π.χ. ένας αγρότης, ιππότης ή έμπορος αφηγείται) και δραματοποιημένη παρουσίασή τους. II. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ 1. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές (11ος -15ος αιώνας) Έμφαση σε: οικονομικές μεταβολές, η ανάπτυξη των πόλεων, το εμπόριο, κοινωνία, η κρίση του μεσαιωνικού κόσμου. Υποστηρικτικό υλικό/προτεινόμενες δραστηριότητες -Παρατήρηση και σχολιασμός θεματικού χάρτη του βιβλίου για τη βιομηχανία και το εμπόριο στη μεσαιωνική Ευρώπη. -Συζήτηση σχετικά με στο ζήτημα της κοινωνικής κινητικότητας: (α) ήταν εύκολο την εποχή αυτή ένα άτομο να αλλάξει κοινωνική θέση, (β) είναι εύκολο σήμερα;	
Σύνολο:	40 ώρες

Προτείνεται η υλοποίηση Σχεδίου Εργασίας διάρκειας 4 ωρών με θέμα: «Πλούτος και φτώχεια στη βυζαντινή κοινωνία. Όψεις της καθημερινής ζωής της αριστοκρατίας και των λαϊκών στρωμάτων. Αστική και αγροτική ζωή. Φιλανθρωπία», βλ. Παράρτημα II

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Πλούτος και φτώχεια στη βυζαντινή κοινωνία. Όψεις της καθημερινής ζωής της αριστοκρατίας και των λαϊκών στρωμάτων. Αστική και αγροτική ζωή. Φιλανθρωπία (4 διδακτικές ώρες). Υποστηρίζεται από ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΦΑΚΕΛΟ (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II)

Ο τίτλος του θέματος («Πλούτος και φτώχεια στη βυζαντινή κοινωνία»), αν μετασχηματιστεί σε πρόβλημα προς επίλυση ή ερευνητικό ερώτημα, μπορεί να αναλυθεί ως εξής: «Πώς ζούσαν πλούσιοι και φτωχοί στη βυζαντινή πόλη και ύπαιθρο; Ποια προβλήματα αντιμετώπιζαν και πώς επιχειρούσε να τα επιλύσει το βυζαντινό κράτος;». Το χρονικό εύρος εστιάζει περισσότερο στη Μέση Βυζαντινή Περίοδο (7ο αι. - 1204) και ο χώρος συμπίπτει με την έκταση του βυζαντινού κράτους. Η επιλογή του θέματος αποβλέπει στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος των παιδιών διαμέσου της ενασχόλησής τους με ζητήματα καθημερινής ζωής και στην ευαισθητοποίησή τους σε ζητήματα κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Εξάλλου, οι πτυχές αυτές του ιστορικού παρελθόντος εύκολα επικαιροποιούνται με την αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών, συνεχειών και αλλαγών, με τη σύγχρονη ζωή. Το θέμα προσεγγίζεται διδακτικά πάνω σε τρεις θεματικούς άξονες:

1. Πλούσιοι και φτωχοί
2. Η πολιτεία, οι δυνατοί και οι πένητες
3. Η φιλανθρωπία

Γενικός στόχος του θεματικού φακέλου είναι να προτείνει μεθόδους αξιοποίησης ιστορικών πηγών, προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν, να προβληματιστούν και να παρουσιάσουν τεκμηριωμένα χαρακτηριστικές εκφάνσεις της καθημερινής ζωής πλούσιων και φτωχών στη βυζαντινή κοινωνία, με έμφαση στις μεταξύ τους σχέσεις, στα προβλήματα που δημιουργούνταν και στη στάση του βυζαντινού κράτους, καθώς και της εκκλησίας στην αντιμετώπιση των αυτών προβλημάτων. Προσεγγίζοντας το θέμα με όρους ιστορικής σκέψης, αυτό σημαίνει να μελετήσουν, να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν ένα διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο (τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες) με ιστορικούς όρους (βλ. Παράρτημα Β΄ Γυμνασίου).

Επιπλέον, προτείνονται τα ακόλουθα Σχέδια Εργασίας/δραστηριότητες για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στην Β΄ Γυμνασίου:

Χρόνος, χρονολόγηση και ημερολόγιο στην Ύστερη Αρχαιότητα και στο Μεσαίωνα

Ο φάκελος συνδέεται με την Εισαγωγή του ΠΣ «Ο χρόνος και οι πηγές της ιστορίας». Οι δραστηριότητες που προτείνει εστιάζουν στις διαφορετικές πολιτισμικές αντιλήψεις για το χρόνο, τις οποίες οι μαθητές/-τριες καλούνται να διερευνήσουν με βάση τα ακόλουθα ιστορικά ερωτήματα: Πώς προσδιόριζαν το χρόνο στο Μεσαίωνα; Ποια χρονολογικά συστήματα χρησιμοποιούνταν; Σε άλλους πολιτισμούς και σε άλλες θρησκείες ποια συστήματα ίσχυαν (π.χ. ισλαμικός κόσμος, Κίνα); Πότε καθιερώθηκε το σύστημα που έχουμε σήμερα; Ακολούθως επιχειρείται να εξοικειωθούν με άλλες διαστάσεις-προσλήψεις

του χρόνου, που προσιδιάζουν περισσότερο στις παραδοσιακές κοινωνίες, όπως ο κυκλικός χρόνος της φύσης, ο χρόνος του εορτολογίου, ο χειμώνας των «προετοιμασιών» και το «θέρος των δράσεων». Υπολογίζεται ότι απαιτούνται 2-3 διδακτικές ώρες.

Τι οφείλουμε στον αραβικό πολιτισμό; Επιστήμες και τέχνες στον αραβικό κόσμο

Ο θεματικός φάκελος συνδέεται με το κεφάλαιο Γ' του Προγράμματος Σπουδών και ειδικότερα με την ενότητα «Μια νέα θρησκεία επιχειρεί να κατακτήσει την Ανατολή και τη Δύση: Το Ισλάμ και η δημιουργία του αραβοϊσλαμικού κόσμου». Επιχειρείται να εμβυθύνουν οι μαθητές/-τριες σε τομείς ανάπτυξης του αραβικού πολιτισμού πέραν της θρησκείας: στη φιλοσοφία και στις επιρροές που δέχτηκε από την αρχαία Ελλάδα, στην ανάπτυξη της άλγεβρας, της χημείας, της αστρονομίας, της ιατρικής, της λογοτεχνίας, της αρχιτεκτονικής και των διακοσμητικών τεχνών. Πρέπει να καταδειχτεί ότι, παρά την αντιπαλότητα με τον χριστιανικό κόσμο του Βυζαντίου και της Δύσης, αναπτύχθηκαν πολλές πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους. Υπολογίζεται ότι απαιτούνται 2-3 διδακτικές ώρες.

Πόλεμος και διπλωματία στο Βυζάντιο.

Όπλα, οχυρώσεις και στρατός (διάκριση υποχρεωτικής και μισθοφορικής στράτευσης, η «αξιοποίηση» βαρβάρων στο βυζαντινό στρατό). Επίδειξη του αυτοκρατορικού μεγαλείου στους βαρβάρους. Προπαγάνδα. Η διπλωματία των γάμων: το παράδειγμα της Θεοφανούς. Θρησκεία και διπλωματία. Υπολογίζεται ότι απαιτούνται 2-3 διδακτικές ώρες.

ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Γ' ΤΑΞΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (Ημερήσιου και Εσπερινού)	
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 1: Η εποχή του Διαφωτισμού <u>Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:</u> α) Ανάπτυξη επιστημών κατά τον 17ο αι. (απλή αναφορά) , σ. 11 β) Το κίνημα του Διαφωτισμού, οι κυριότεροι εκπρόσωποι και τρόποι διάχυσης των διαφωτιστικών ιδεών, σ. 11,12, 13 γ) Τομείς ενδιαφέροντος των διαφωτιστών, σ. 11, 12, 13 δ) Αποδοχή του διαφωτιστικού κινήματος από τους ηγέτες και την κοινωνία της εποχής (απλή αναφορά) , σ. 12, 13. Λέξεις- κλειδιά :	3 ώρες

λογική (ορθολογισμός), διάκριση εξουσιών, κοινωνικό συμβόλαιο, εγκυκλοπαίδεια, φωτισμένη δεσποτεία. Υποστηρικτικό υλικό: -Εικαστική πηγή (σ. 13) Γκ. Λεονιέ, <i>Ο Ντ'Αλαμπέρ διαβάζει την Εγκυκλοπαίδεια στο σαλόνι της μαντάμ Ζοφρέν</i>, προκειμένου να κατανοηθεί η αντιμετώπιση των διαφωτιστικών ιδεών από τα ανώτερα μορφωμένα κοινωνικά στρώματα. -«Γλωσσάριο όρων του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού», <i>Φωτόδεντρο</i>: http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9493 Προτεινόμενη δραστηριότητα: Συνθετική παρουσίαση των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών απόψεων των διαφωτιστών από τις πηγές αρ. 3 (α & β), 4 και 6, σ. 11-12 του σχ. βιβλίου.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 2: Η αμερικανική επανάσταση Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: α) Χαρακτήρας και αιτήματα της επανάστασης, σ. 15 β) Αφορμή για την έκρηξη και αποτελέσματα του «πολέμου της ανεξαρτησίας», σ. 14-15 γ) Πολιτειακό σύστημα των Η.Π.Α., σ. 15. Λέξεις κλειδιά: <i>αγγλική κηδεμονία, αμερικανική εθνική συνείδηση, Διακήρυξη Ανεξαρτησίας</i> Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης (σ. 14), προκειμένου να γίνει κατανοητό το γεωγραφικό πλαίσιο αναφοράς -Εικόνα αρ. 2 (σ. 14), ώστε να διαφανεί η γενίκευση της αντίδρασης των Αμερικανών απέναντι στους Άγγλους -Πηγή <i>Η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας</i>, σ. 15 Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Καταγραφή των γεωγραφικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών χαρακτηριστικών των αποικιών του βορρά και του νότου, ώστε να αναδειχθεί και το γεγονός ότι η πλειοψηφία των Αμερικανών, παρά τις διαφορές τους, ενστερνιζόταν την απόσχιση από την αγγλική κηδεμονία -Εντοπισμός διαφωτιστικών απόψεων στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας.	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 3: Η έκρηξη και η εξέλιξη της γαλλικής επανάστασης (1789-	

1794)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 4: (υποενότητα): Η τρίτη και τελευταία φάση της γαλλικής επανάστασης, 1794-1799

Ενιαία διδασκαλία με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

- α) Κοινωνική διαστρωμάτωση στη Γαλλία στα τέλη του 18ου αιώνα, δομικά και συγκυριακά προβλήματα / αιτίες και αφορμή επανάστασης, σ. 16
- β) Μετάβαση από τη συνέλευση των τριών τάξεων στη Συντακτική συνέλευση, σ.16, 17
- γ) Διάκριση των εξουσιών στο Σύνταγμα του 1791, σ. 17
- δ) Ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις της Νομοθετικής Συνέλευσης, σ. 18
- ε) Ρόλος του βασιλιά Λουδοβίκου ΙΣΤ΄ και των λεσχών, σ.16, 17, 18
- στ) Αποφάσεις της Συμβατικής Συνέλευσης, σ. 18
- ζ) Περίοδος Τρομοκρατίας και Ροβεσπιέρος, σ.18, 19
- η) Διευθυντήριο και Ναπολέον, **(απλή αναφορά)**, σ. 20

Λέξεις- κλειδιά:

Όρκος του Σφαιριστηρίου, Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, συνταγματική μοναρχία, αβασίλευτη δημοκρατία, περίοδος Τρομοκρατίας, Διευθυντήριο.

Υποστηρικτικό υλικό:

-Γελοιογραφία αρ. 1 (σ. 16), προκειμένου να φανούν τα προνόμια των δύο ανώτερων τάξεων της γαλλικής κοινωνίας και τα βάρη που είχε αναλάβει η τρίτη τάξη

-Εικαστική πηγή αρ. 2, Ζ.Λ. Νταβίντ, *Ο όρκος του σφαιριστηρίου*, (σ.16), εικόνα αρ. 3 (σ. 16), *Οπλισμένες γυναίκες θαδίζουν εναντίον των ανακτόρων των Βερσαλιών*, προκειμένου να συνδεθεί η κοινωνική πραγματικότητα με την επαναστατική ατμόσφαιρα.

-Χρονολογικός πίνακας «Οι μεγάλες επαναστάσεις: Γαλλική Επανάσταση», *Φωτόδεντρο*:

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-ugc-8525-346>

-Χάρτης (σ. 20), προκειμένου να εντοπιστούν οι αλλαγές στο πολιτικό τοπίο της Ευρώπης με την επικράτηση του Ναπολέοντα και να εξαχθούν συμπεράσματα.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Άσκηση/δραστηριότητα 1, σ. 19 του σχ. βιβλίου.
- Παρακολούθηση και συζήτηση αποσπασμάτων από την ταινία της Εκπαιδευτικής

5 ώρες

Τηλεόρασης: «Η Γαλλική Επανάσταση», μέρος Α' (ενδεικτικά: 08:30' έως 10:45', από 13:50' έως 15:55', από 21:00' έως 23:04'):

<https://www.youtube.com/watch?v=Gc9R4PyH-Ic>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 4: η υποεπένδυση «Το συνέδριο της Βιέννης»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 6: Τα επαναστατικά κινήματα των ετών 1820-1821 στην Ευρώπη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 11: Τα επαναστατικά κινήματα του 1830 και του 1848 στην Ευρώπη

Διδασκαλία της υποεπένδυσης «Το συνέδριο της Βιέννης», σ. 22

Διδασκαλία της ενότητας 6, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν:

α) τις πολιτικές διεκδικήσεις και την ανάπτυξη των εθνικών ιδεολογιών (αρχή των εθνотήτων) του 19ου αι., σ. 26

β) τις πολιτικές και εθνικές διεκδικήσεις, σ. 27

γ) τις ιδιαιτερότητες των επαναστάσεων του 1820-21 (σ. 28).

Διδασκαλία της ενότητας 11, ώστε οι μαθητές/-τριες να αντιληφθούν:

α) τα αίτια των επαναστάσεων του 1830 και του 1848, σ. 38

β) Την εξέλιξη των επαναστάσεων του 1848 σε Γαλλία, Αυστροουγγαρία, Πρωσία, καθώς και την αποτίμησή τους, σ. 38, 39, 40.

Λέξεις κλειδιά:

Συνέδριο της Βιέννης, Ιερή Συμμαχία, Παλινόρθωση, ατομικές ελευθερίες, πολιτικά δικαιώματα, αρχή των εθνотήτων, καρμπονάροι, κοινωνικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης (σ.22), προκειμένου να σχολιαστεί ο νέος συσχετισμός δυνάμεων που προέκυψε στην Ευρώπη μετά το Συνέδριο της Βιέννης.

-Πηγή αρ. 2 της ενότητας 6 (σ. 27), ώστε να αναδειχθεί η επίδραση της γαλλικής επανάστασης στα επαναστατικά κινήματα του 19ου αι.

-Πηγή αρ. 1 της ενότητας 11 (σ. 38), ώστε να αναδειχθούν τα κίνητρα των επαναστατών του 1848.

-Πηγή αρ. 2 της ενότητας 11 (σ. 39), ώστε να αναδειχθούν τα κοινά χαρακτηριστικά των επαναστάσεων του 1848.

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

Εύρεση ομοιοτήτων-διαφορών ανάμεσα στις επαναστατικές κινήσεις των ετών

1820-1821. Προϊδεασμός για τον χαρακτήρα της ελληνικής επανάστασης.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 5: Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18ου αι. έως τις αρχές του 19ου αι. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 7: Η Φιλική Εταιρεία και η κήρυξη της ελληνικής επανάστασης στις παραδουνάβιες ηγεμονίες Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας 5, ώστε οι μαθητές/ μαθήτριες να αντιληφθούν: α) την κοινωνική διαστρωμάτωση και τις οικονομικές διαφοροποιήσεις στον ελλαδικό χώρο κατά τις αρχές του 19ου αιώνα, σ. 23, 24 β) τα κινήματα εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας, σ. 24 γ) τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό, τους κύριους εκπρόσωπους του και τις αντιδράσεις των συντηρητικών κύκλων, σ. 25 Διδασκαλία της ενότητας 7 με έμφαση στην ιδεολογική βάση, το οργανωτικό σχήμα και τις στρατιωτικές ενέργειες της Φιλικής Εταιρείας, σ. 28, 29 Λέξεις- κλειδιά: <i>ορθόδοξη εκκλησία, Φαναριώτες, προεστοί, έμποροι/ караβοκύρηδες, κλέφτες, αρματολοί, παροικιακός ελληνισμός, Νεοελληνικός Διαφωτισμός, Ρ. Βελεστινλής, Αδ. Κοραΐς, Φιλική Εταιρεία, Αόρατη Αρχή, Αλ. Υψηλάντης, Ιερός Λόχος.</i> <u>Υποστηρικτικό υλικό:</u> -Δραστηριότητα, «Η οικονομία των Ελλήνων κατά τον 18^ο αιώνα» Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9388 -Δραστηριότητα, «Η προσφορά του Α. Κοραΐ στον αγώνα», Φωτόδεντρο: http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/9690?locale=el Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Εντοπισμός των επιρροών του ευρωπαϊκού στον νεοελληνικό Διαφωτισμό με βάση την πηγή αρ. 3 (α & β) της ενότητας 1 (σ. 11 του σχ. βιβλίου) και την πηγή αρ. 3 της ενότητας 5 (σ. 25 του σχ. βιβλίου) -Αναζήτηση διαφωτιστικών επιρροών στην επαναστατική προκήρυξη της Φιλικής Εταιρείας (πηγή αρ. 2 της ενότητας 7, σ. 29)	3 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 8: Η εξέλιξη της ελληνικής επανάστασης (1821-1827) Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: α) Ευνοϊκοί παράγοντες για την κήρυξη της επανάστασης του 1821, σ. 30	

β) Φάσεις της επανάστασης (απλή αναφορά με χρήση πίνακα ή χάρτη), σ. 30-32. Λέξεις κλειδιά: <i>ένοπλα ελληνικά σώματα, αντίδραση των Οθωμανών</i> Υποστηρικτικό υλικό: -Εικαστικά έργα <i>Ν. Λύτρα, Η ανατίναξη της τουρκικής ναυαρχίδας στη Χίο</i> (σ. 31) και <i>Θ. Βρυζάκη, Η έξοδος του Μεσολογγίου</i> (σ. 32), προκειμένου να συζητηθούν δύο από τα κύρια στρατιωτικά γεγονότα της επανάστασης. -Προσωπογραφίες ηρώων της επανάστασης στο <i>Φωτόδεντρο</i> (με αναζήτηση συγκεκριμένου προσώπου): http://photodentro.edu.gr Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Συζήτηση για τη σημασία των συμβολισμών κατά τη διάρκεια επαναστατικών κινήσεων και τη δημιουργία εθνικών μύθων, με αφορμή το εικαστικό έργο του <i>Θ. Βρυζάκη, Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ευλογεί τη σημαία της επανάστασης</i>. -Άσκηση/δραστηριότητα 2, σ. 32 του σχ. βιβλίου. -Σχολιασμός της σχέσης της ελληνικής επανάστασης με τη γαλλική, με βάση την πηγή αρ. 2, σ. 21 του σχ. βιβλίου.	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 9: Πρώτες προσπάθειες των επαναστατημένων Ελλήνων για συγκρότηση κράτους Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: α) Τοπικοί οργανισμοί (απλή αναφορά), σ. 33 β) Εθνοσυνελεύσεις, Συντάγματα, διάκριση εξουσιών, σ. 33, 34 γ) Εμφύλιοι πόλεμοι: αίτια, φάσεις και αντίπαλοι, σ. 34. Λέξεις- κλειδιά: <i>Τοπικοί Οργανισμοί, Εθνοσυνελεύσεις, Σύνταγμα της Επιδαύρου, Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος</i> Υποστηρικτικό υλικό: -Πηγή αρ. 1 (σ. 33 του σχ. βιβλίου), προκειμένου να υπογραμμιστεί η σημασία που αποδίδεται στον χαρακτήρα της ελληνικής επανάστασης -Πηγή αρ. 3 (σ. 34 του σχ. βιβλίου), προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι τοπικιστικές αντιθέσεις και οι οικονομικές διαστάσεις της εμφύλιας σύγκρουσης	2 ώρες

-Διαδραστική εφαρμογή «Από αγωνιστής πολίτης»

<http://keine-diad.academyofathens.gr:8080/rev/>

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Εντοπισμός των επιρροών του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού στα ελληνικά συντάγματα (πηγές αρ. 2, σ. 33 και αρ. 4, σ. 34 του σχ. βιβλίου).

-Σχολιασμός των εμφύλιων συγκρούσεων, με βάση την πηγή αρ. 3 (σ. 34 του σχ. βιβλίου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενότητα 10: Ελληνική επανάσταση και Ευρώπη

Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν :

α) τις πρώτες προσπάθειες των Ελλήνων να εξασφαλίσουν την ηθική και υλική βοήθεια των Ευρωπαίων, σ. 35

β) τις διακυμάνσεις της ευρωπαϊκής διπλωματίας, (σ. 35, 36)

γ) το κίνημα του φιλελληνισμού, σ. 36

Διδασκαλία με έμφαση στην πορεία προς την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, σ. 36- 37.

Λέξεις κλειδιά:

Μεγάλες Δυνάμεις, διπλωματικές ενέργειες, δάνεια, πράξη προστασίας, φιλέλληνες, πρωτόκολλο Ανεξαρτησίας.

Υποστηρικτικό υλικό:

-Πηγή αρ. 1 (σ. 35), προκειμένου να αιτιολογηθεί ο τρόπος παρουσίασης της Ελληνικής Επανάστασης στους Ευρωπαίους.

-Πηγή αρ. 2 (σ. 35), προκειμένου να διαφανούν τα ερείσματα του φιλελληνικού ρεύματος.

-Χάρτης (σ. 37), προκειμένου να γίνουν αντιληπτά και να σχολιαστούν τα όρια του πρώτου Ελληνικού κράτους.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Αξιοποίηση του εικαστικού έργου *Θ. Βρυζάκη, Η υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι*,

<https://maccunion.files.wordpress.com/2013/03/161.jpg>

προκειμένου να σχολιαστεί η αντιμετώπιση των φιλελλήνων από τους ελληνικούς πληθυσμούς.

-Τεκμηρίωση της άποψης του ιστορικού Hobsbawm (πηγή αρ. 3, σ. 36 του σχ. βιβλίου) σχετικά με τη σημασία της Ελληνικής Επανάστασης.

2 ώρες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ενότητα 1: μόνο η υποενότητα «Εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τον 17^ο και τον 18^ο αιώνα» (σ.10)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ενότητα 12: Η ωρίμανση της βιομηχανικής επανάστασης

Συνοπτική παρουσίαση, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν:

α) το φαινόμενο της βιομηχανικής επανάστασης και τις διαφοροποιήσεις στην οικονομία, την επιστήμη και την κοινωνία κατά την πρώτη φάση της βιομηχανικής επανάστασης, σ.10-11, 41

β) την εξάπλωση και ωρίμανσή της από τα μέσα του 19^{ου} αι., τις νέες μορφές ενέργειας, τις αλλαγές σε επικοινωνίες, συγκοινωνίες, σ. 41-43

γ) τον οικονομικό φιλελευθερισμό, καπιταλισμό, τα μονοπώλια, σ. 43

Λέξεις- κλειδιά :

αλλαγές στις διαδικασίες παραγωγής, χρήση νέων μηχανών, δημιουργία μεγάλων εργοστασίων, συγκέντρωση κεφαλαίων, ανακάλυψη φυσικών νόμων, ενίσχυση αστικής τάξης, μορφές ενέργειας, επικοινωνία, συγκοινωνίες και εμπόριο, καπιταλισμός και οικονομικός φιλελευθερισμός.

Υποστηρικτικό υλικό:

-Εικόνες των ενοτήτων

-Πηγή αρ. 1 της ενότητας 1 (σ. 10), προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι κοινωνικές επιπτώσεις της χρήσης των νέων μηχανών κατά την πρώτη φάση της βιομηχανικής επανάστασης.

-Πηγή αρ. 1 της ενότητας 12 (σ. 42), προκειμένου να διαφανεί η σύνδεση των επιστημονικών ανακαλύψεων με τη βιομηχανία και η σημασία της εκπαίδευσης κατά την περίοδο ωρίμανσης της βιομηχανικής επανάστασης

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Δημιουργία γλωσσαρίου «Βιομηχανικής επανάστασης», *Φωτόδεντρο*:

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9491>

-Σχολιασμός της πηγής αρ.3, σ. 43 του σχ. βιβλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ενότητα 13: Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της βιομηχανικής επανάστασης

Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

α) πληθυσμιακές μεταβολές (απλή αναφορά), σ. 44

β) κοινωνικοί μετασχηματισμοί (απλή αναφορά στις κοινωνικές ομάδες), σ. 44

γ) σοσιαλιστικές θεωρίες, ανάπτυξη του συνδικαλισμού, πολιτική οργάνωση των

6 ώρες

εργατών, κίνημα για τη χειραφέτηση των γυναικών, σ. 44-45 Λέξεις-κλειδιά: <i>Κοινωνικοί μετασχηματισμοί, αστικοποίηση, εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση, εργάτες, σοσιαλισμός - μαρξισμός, συνδικαλισμός, Πρωτομαγιά, γυναικείο κίνημα.</i> Υποστηρικτικό υλικό: Πηγές και εικόνες της ενότητας Προτεινόμενες δραστηριότητες: - Άσκηση/ δραστηριότητα 2, σ. 45 του βιβλίου - Ίδρυμα της Βουλής, Δημοκρατία και Εκπαίδευση, «Γυναίκες, το μισό της ανθρωπότητας», Παιδαγωγικά Εργαστήρια: Εργαστήρι 1-Φύλλα εργασίας 1, 2, http://foundation.parliament.gr/central.aspx?slid=110I444I1140I646I460627 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ενότητα 15: Αποικιοκρατία και αποικιακοί ανταγωνισμοί Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: α) Ιμπεριαλισμός και αποικιοκρατία, σ. 49 β) Κύρια αίτια, σ. 49 γ) Κοινωνική βάση της αποικιοκρατίας, σ. 49 δ) Αποικιακή εξάπλωση (απλή αναφορά) ε) Αποτελέσματα της αποικιοκρατίας, σ. 50-51 Λέξεις-κλειδιά: <i>αποικιοκρατία, ιμπεριαλισμός.</i> Υποστηρικτικό υλικό: - Πηγές σχ. βιβλίου - Χάρτης, σ. 50, προκειμένου να διαφανεί η διεύθυνση της αποικιοκρατίας σε όλη την έκταση της Αφρικανικής ηπείρου. Προτεινόμενη δραστηριότητα: Σύγκριση του χάρτη της Αφρικανικής ηπείρου της περιόδου της αποικιοκρατίας με σημερινό χάρτη και εξαγωγή συμπερασμάτων.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 17: Ο Ι. Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας (1828-1831) . Η ολοκλήρωση της ελληνικής επανάστασης ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 18: Από την άφιξη Όθωνα (1833) ως την 3η Σεπτεμβρίου 1843, οι υποενοότητες «εκλογή και άφιξη του Όθωνα» και «περίοδος της Αντιβασιλείας»	

Διδασκαλία της ενότητας 17 με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

α) Εσωτερική πολιτική του Ι. Καποδίστρια:

-Πολίτευμα και Διοίκηση, σ. 55

-Ένοπλες δυνάμεις, πειρατεία, σ. 55.

-Κρατικό ταμείο, Νόμισμα-Φοίνικας, λιτότητα δαπανών, εκσυγχρονισμός γεωργίας, σ. 55

-Εκπαίδευση-βασικές σπουδές και επαγγελματική κατάρτιση, σ. 56

β) Εξωτερική πολιτική του Ι. Καποδίστρια:

- Εθνική Ανεξαρτησία και διεύρυνση συνόρων, σ. 56

γ) Συγκεντρωτική διακυβέρνηση: Οι φίλοι και οι εχθροί. Ο ρόλος της Αντιπολίτευσης και η δολοφονία του Ι. Καποδίστρια, σ. 56.

Λέξεις- κλειδιά: Συγκεντρωτική διακυβέρνηση, αντικαποδιστριακές κινήσεις, φοίνικας, Λόχος Ευελπίδων, Ορφανοτροφείον της Αίγινας, αλληλοδιδασκτικά σχολεία, Πρότυπον Αγροκήπιον, χειροτεχνεία.

Υποστηρικτικό υλικό:

-Χάρτης του σχ. βιβλίου με τα νέα σύνορα (Συνθήκη Κωνσταντινούπολης, 1832, σύνορα Αμβρακικού-Παγασητικού, σ. 56) και σύγκριση με χάρτη αρχικών συνόρων (Πρωτόκολλο Ανεξαρτησίας, 1830, σύνορα Αχελώου-Σπερχειού, σ. 37)

- Διαδραστική εφαρμογή, «Η εκπαιδευτική πολιτική του Ι.Κ., Φωτόδενδρο:
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9389>

- Πίνακας για τη δολοφονία του Ι.Κ., Ιστορία και Λογοτεχνία στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας:

http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=1991

-Πηγή, «Οι βαθύτερες αιτίες αντίδρασης κατά του κυβερνήτη», Ιστόπολις:
<http://ts.sch.gr/repo/online-packages/lyk-istopolis/istopolis/content/supstuff/piges.php?FilterID=69>

Προτεινόμενη δραστηριότητα:

Άσκηση/δραστηριότητα 1, σ. 56 του σχ. βιβλίου

Συνοπτική διδασκαλία των υποενοτήτων «Εκλογή και άφιξη του Όθωνα», σ. 57 και «Περίοδος της Αντιβασιλείας», σ. 57-58 από την ενότητα 18 με απλή αναφορά στην εκλογή και άφιξη του Όθωνα και στο ρόλο της Αντιβασιλείας.

Λέξεις- κλειδιά: Αντιβασιλεία

3 ώρες

Υποστηρικτικό υλικό: - Πηγή, Η διακήρυξη του Όθωνα (μόλις έφθασε στην Ελλάδα), «Ιστορία και Λογοτεχνία», <i>Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας</i>: http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=2012 <u>Προτεινόμενη δραστηριότητα:</u> <u>-Εντοπισμός των διαφορετικών απόψεων για το έργο της Αντιβασιλείας στις πηγές της σελίδας 57 του σχ. βιβλίου.</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 18: Από την άφιξη του Όθωνα (1833) ως την 3η Σεπτεμβρίου 1843 οι υποεπόμενοι «Η περίοδος της απόλυτης μοναρχίας» και «Η 3η Σεπτεμβρίου 1843» ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 19: Από την 3η Σεπτεμβρίου 1843 έως την έξωση του Όθωνα (1862) Ενιαία διδασκαλία με έμφαση στα εξής σημεία: α) Περίοδος απόλυτης μοναρχίας, σ.58 β) 3η Σεπτεμβρίου 1843 (αίτια, πρωταγωνιστές, γεγονότα, αποτέλεσμα), σ. 58. γ) Συνταγματική μοναρχία, διάκριση εξουσιών, σ. 59 δ) Λειτουργία πολιτεύματος, σ. 59 ε) Μεγάλη Ιδέα-Κωλέττης, αλυτρωτισμός σ. 59 στ) Αυτόχθονες-ετερόχθονες, (απλή αναφορά), σ. 59 ζ) Κριμαϊκός Πόλεμος και ο Ελληνισμός (απλή αναφορά), σ. 59-60 η) Η έξωση του Όθωνα, (απλή αναφορά), σ. 60. Λέξεις- κλειδιά: Απόλυτη Μοναρχία, Επανάσταση 3 ης Σεπτεμβρίου 1843, Συνταγματική Μοναρχία, Μεγάλη Ιδέα, αλυτρωτισμός, έξωση. Υποστηρικτικό υλικό: - Πίνακας (Χ. Μάρτενς, <i>Η νύχτα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843</i>), σ. 58 του σχ. βιβλίου. -Διαδραστική εφαρμογή με πηγές, «Το κίνημα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843», <i>Φωτόδενδρο</i>: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9597 -Διαδραστική εφαρμογή για την επεξεργασία όρων, «Γλωσσάριο ελληνικού	3 ώρες

κράτους», Φωτόδενδρο: http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9506 - «Το Σύνταγμα του 1844», Βουλή των Ελλήνων: http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn12.pdf Προτεινόμενες δραστηριότητες: -Ασκήσεις/δραστηριότητες 1 και 2, σ. 60 του σχ. βιβλίου (με επιλογή σημείων και γλωσσική εξομάλυνση).	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 20: Από την έξωση του Όθωνα (1862) ως το κίνημα στο Γουδί (1909) Διδασκαλία της ενότητας με έμφαση στα ακόλουθα σημεία: α) Ανάρρηση στον θρόνο του Γεωργίου Α΄ και ενσωμάτωση των Επτανήσων, σ. 61 β) Το Σύνταγμα του 1864, σ. 61. γ) Εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις : -Αλ. Κουμουνδούρος, 61 -Προβλήματα κοινοβουλευτισμού και αρχή της δεδηλωμένης, σ. 61-62 -Δικομματισμός, σ. 62 - Πρόγραμμα Χ. Τρικούπη και Θ. Δηλιγιάννη, σ. 62 δ) Η πορεία προς την οικονομική και εθνική κρίση, σ. 63 Λέξεις κλειδιά: Βασιλευόμενη Δημοκρατία, Κοινοβουλευτισμός, Αρχή Δεδηλωμένης, Δικομματισμός, εκσυγχρονισμός. Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης, σ. 66, προκειμένου να εντοπιστεί η σταδιακή διεύρυνση της ελληνικής επικράτειας (1864, 1881) - Βίντεο, «Τα Συντάγματα του 1844 και 1864», <i>Ιστοπόλις</i>: http://ts.sch.gr/repo/online-packages/lyk-istopolis/istopolis/content/SK/unit-intro.php?ThemUnitID=76 -Πηγή 1: Χ. Τρικούπη, «Τίς παίει;» (με επιλογή σημείων και γλωσσική εξομάλυνση), σ. 61 του σχ. βιβλίου, προκειμένου να γίνει αντιληπτός ο ρόλος του βασιλιά στην πολιτική αστάθεια. Προτεινόμενη Δραστηριότητα: Παιχνίδι ρόλων: Πολιτική αντιπαράθεση (debate) οπαδών του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη, ενόψει επικείμενων εκλογών.	2 ώρες
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 21. Το κρητικό ζήτημα (1821-1905) Στο Κρητικό ζήτημα επιδιώκεται να γίνουν αντιληπτές οι συνεχείς αγώνες των Κρητών για την ένωση με την Ελλάδα	2 ώρες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενότητα 22. Τα Βαλκάνια των αλληλοσυγκρουόμενων εθνικών επιδιώξεων (έως και την προσάρτηση της Α. Ρωμυλίας από τη Βουλγαρία) Επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν την ανάδυση των αλληλοσυγκρουόμενων εθνικών επιδιώξεων των βαλκανικών κρατών.	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΝΟΤΗΤΑ 23: Η ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τον 19ο αιώνα Αναλυτική παρουσίαση, ώστε οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν: α) την εξέλιξη της έκτασης και του πληθυσμού του Ελληνικού κράτους β) τον αγροτικό τομέα: εθνικές γαίες, μικρός κλήρος, μονοκαλλιέργεια, σταφιδική κρίση (βασική αιτία μετανάστευσης αγροτών σε ΗΠΑ) τσιφλίκια Θεσσαλίας, αγώνας κολίγων, Κιλελέρ) γ) τον τριτογενή τομέα: εμπόριο, ναυτιλία, πλούσιες εμπορικές παροικίες, τραπεζικό σύστημα, έργα υποδομής για τις μεταφορές, αστικοποίηση κυρίως λόγω ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα δ) τη βιομηχανία: χαμηλή ανάπτυξη, επενδύσεις ελλήνων κεφαλαιούχων εξωτερικού, μικρή αριθμητικά εργατική τάξη, εμφάνιση εργατικού συνδικαλισμού ε) το γυναικείο ζήτημα: έμφαση στο αίτημα της εκπαίδευσης Λέξεις-κλειδιά: <i>Εθνικές γαίες, τσιφλίκια, κολίγοι, Κιλελέρ, σταφιδική κρίση, μετανάστευση, εξωελλαδικό κεφάλαιο, έργα υποδομής, αστικοποίηση, βιομηχανία και εργατικό κίνημα, γυναικείο ζήτημα.</i> Υποστηρικτικό υλικό: -Χάρτης σ. 66 του σχ. βιβλίου -Εικόνες, πηγές και πίνακας του σχ. βιβλίου -Εικόνες σχετικά με σημαντικά θέματα της ελληνικής οικονομίας του 19^{ου} αι., <i>ΙΜΕ</i> : http://www.fhw.gr/chronos/12/gr/general/gallery/list5.html -Πληροφοριακό υλικό για: τη γενική εικόνα της οικονομίας, <i>ΙΜΕ</i>: http://www.fhw.gr/chronos/12/gr/1833_1897/economy/index.html τα δημόσια έργα υποδομής, <i>ΙΜΕ</i>: http://www.ime.gr/chronos/12/gr/1833_1897/economy/choros/04.html - «Το λιμάνι του Πειραιά το 19ο αι... με τις εικόνες των περιηγητών», <i>Φωτόδενδρο</i>:	6 ώρες

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8972>

-«Η αθηναϊκή τριλογία», Φωτόδενδρο:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9410>

-«Οι σκλάβοι του κάμπου», βίντεο, Μηχανή του χρόνου:

<http://www.mixanitouxronou.gr/i-epithesi-tou-stratou-enantion-ton-agroton-sto-kileler-i-ematiri-agonas-ton-sklavon-tou-kampou-enantion-ton-tsiflikadon/>

- «Τα μεταλλεία του Λαυρίου στους νεότερους χρόνους», Βίντεο

Φωτόδεντρο: <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-educationalvideo-8522-103>

- Οι συνθήκες στα μεταλλεία Λαυρίου, Μηχανή του χρόνου:

<http://www.mixanitouxronou.gr/i-zoi-me-ta-pontikia-i-sinthikes-ergasias-sta-metallia-lavriou-otan-ta-agorase-o-italos-serpieri/>

- «Η εξέγερση της Σερίφου», Μηχανή του χρόνου:

<https://www.youtube.com/watch?v=UvHewkEJGK0>

-«Βρωμοέλληνες», Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα, (αποσπάσματα από το ντοκιμαντέρ για τις συνθήκες που αντιμετώπισαν στις ΗΠΑ οι Έλληνες), Αρχείο ΕΡΤ :

<http://archive.ert.gr/37512/>.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

-Άσκηση/δραστηριότητα 1, σ. 71 του βιβλίου.

-Ίδρυμα της Βουλής, Δημοκρατία και Εκπαίδευση, «Γυναίκες, το μισό της ανθρωπότητας», Εργαστήρι 3, Φύλλα εργασίας 1, 2 και 3,

<http://foundation.parliament.gr/central.aspx?sId=110I444I1140I646I453616>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ενότητα 24.Επιστήμες και στοχασμός στον κόσμο τον 19^ο αιώνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ενότητα 25.Τέχνες και Γράμματα στον κόσμο τον 19^ο αιώνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ενότητα 26. Πνευματική ζωή, Γράμματα και Τέχνες στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα.

Διδασκαλία των εννοιών 24,25,26 με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

Ενότητα 24

α) επιστημονικά επιτεύγματα, σ. 72

β) Δαρβίνος: η θεωρία της εξέλιξης, σ. 72

Ενότητα 25

α) Το κίνημα του ρομαντισμού, σ. 74 β) Το κίνημα του ρεαλισμού, σ. 75 γ) Αναζητήσεις στα τέλη του 19^{ου} αιώνα-Ιμπρεσιονισμός, σ. 75-76 Ενότητα 26 α) Κύριες κατευθύνσεις τις ελληνικής πνευματικής ζωής, σ. 77 β) Τέχνες, Η ζωγραφική και η γλυπτική, Η αρχιτεκτονική, σ. 78, 79, 80. Λέξεις-κλειδιά για τις ενότητες 24, 25, 26: <i>Έντισον, Παστέρ, Δαρβίνος, θεωρία εξέλιξης, ρομαντισμός, ρεαλισμός, ιμπρεσιονισμός, Παπαρρηγόπουλος, Ψυχάρης, Γύζης, Χαλεπάς, Χάνσεν, Τσίλερ, Καυταντζόγλου.</i> Υποστηρικτικό υλικό: Πηγές και εικόνες των ενοτήτων Προτεινόμενες δραστηριότητες: Ενότητα 24 -Άσκηση/δραστηριότητα 1, σ. 73. Ενότητα 25 -Άσκηση/δραστηριότητα 2 και 3 (συνδυαστικά), σ. 76. Ενότητα 26 -Άσκηση/δραστηριότητα 1, σ. 80. -Ελληνικό Κοινοβούλιο, Βουλή των Ελλήνων, Ιστορία του Κτηρίου: https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Istoria-Ktiriou/ Σύνολο:	
	41 ώρες

Προτείνεται η υλοποίηση Σχεδίου Εργασίας διάρκειας 3 ωρών με θέμα: «Από τη Βενετοκρατία στην Οθωμανική κυριαρχία: το Ηράκλειο Κρήτης», βλ. Παράρτημα III

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από τη βενετική στην οθωμανική κυριαρχία: το Ηράκλειο Κρήτης (3 διδακτικές ώρες).
Υποστηρίζεται από ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΦΑΚΕΛΟ (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III)

Ο θεματικός φάκελος έχει σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να αποκτήσουν γνώσεις (σε σύνδεση και με το Κρητικό Ζήτημα), αλλά κυρίως μεταγνωστικές δεξιότητες στην ιστορική έρευνα, χωρίς να φιλοδοξεί να καλύψει όλες τις διαστάσεις των γνώσεων μας για την πόλη του Ηρακλείου και την πορεία της μέσα στο χρόνο. Έχει σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή και αφετηρία για επιπρόσθετους νέους προβληματισμούς που θα προκύψουν από την ιστορική διερεύνηση των μαθητών/τριών και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους και να λειτουργήσει ως μοντέλο για ανάλογες ιχνηλατήσεις στο ιστορικό παρελθόν αστικών και ημιαστικών χώρων σε διάφορα σημεία της Ελλάδας. Ο δημόσιος χώρος, η γνωριμία με την ιστορία του, η λειτουργία του και ο σεβασμός προς αυτόν αποτελούν, επιπλέον, στόχο καλλιέργειας ενεργού πολιτεϊότητας στους μαθητές. Στόχο έχει κυρίως να διερευνήσει τη συνύπαρξη διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων,

όπως οι ορθόδοξοι χριστιανοί, οι καθολικοί χριστιανοί, οι Εβραίοι και οι μουσουλμάνοι, μέσα από την καθημερινότητα και τις αλλαγές του αστικού τοπίου: δημόσια κτήρια και χώροι, θρησκευτικά ιδρύματα και τόποι λατρείας, καθημερινές δραστηριότητες, επαγγέλματα. Εισάγει στους μαθητές τις ιστορικές έννοιες της συνέχειας, της μετάβασης και της αλλαγής, σε μια προσπάθεια κατανόησης της πολυπλοκότητας της ιστορίας και της λειτουργίας των ανθρώπινων κοινωνιών μέσα στο χρόνο (Βλ. Παράρτημα Γ' Γυμνασίου).

Επιπλέον, προτείνονται τα ακόλουθα Σχέδια Εργασίας/δραστηριότητες για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στη Γ' Γυμνασίου

Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αστικών κέντρων (15ος-19ος αιώνας) (3-4 διδακτικές ώρες)

Μέσα από τον φάκελο αυτό οι μαθητές-τριες θα παρακολουθήσουν την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αστικών κέντρων, από την περίοδο της Αναγέννησης (Ιταλικές πόλεις-Φλάνδρα, δίκτυα πόλεων) μέχρι και την πληθυσμιακή έκρηξη του 19ου αι. με τη βιομηχανική επανάσταση, την αστικοποίηση και τη δημιουργία των βιομηχανικών κέντρων. Θα συνδέσουν την ανάπτυξη των πόλεων με τον εκχρηματισμό της οικονομίας και τη γέννηση και κυριαρχία του καπιταλισμού: ανάπτυξη εμπορίου (εμπορικοί σταθμοί, λιμάνια), ανάπτυξη βιοτεχνίας, συγκρότηση βιομηχανικών συγκροτημάτων, σιδηροδρομικών και ατμοπλοϊκών συνδέσεων. Παράλληλα, θα παρακολουθήσουν την πολεοδομική ανάπτυξη και ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων, την κοινωνική και την οικονομική τους οργάνωση (πύργοι ρολογιών, δημόσια οικοδομήματα, τράπεζες, πλατείες, δημόσιοι κήποι, χώροι αναψυχής κ.ά) που ακολουθούν την ανάπτυξη και τις ανάγκες της ακμάζουσας αστικής τάξης. Η δημογραφία των πόλεων (κοινωνικά στρώματα και κατοικίες, δημόσια υγεία-επιδημίες, αστική οικογένεια, μετανάστευση κλπ) αποτελεί άλλη ενδιαφέρουσα πτυχή για την κατανόηση της όχι μόνο της ιστορίας των πόλεων αλλά συνολικά της ευρωπαϊκής ιστορίας.

Πολιορκίες στην Ελληνική Επανάσταση (3-4 διδακτικές ώρες)

Με τον συγκεκριμένο ΘΦ οι μαθητές-τριες θα μάθουν ότι ο τρόπος διεξαγωγής μιας μάχης (και ναυμαχίας) διαφέρει από εποχή σε εποχή, δεδομένου ότι διαφέρουν καταρχήν τα αμυντικά και τα επιθετικά όπλα ανά ιστορικές περιόδους. Ο ΘΦ είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει στοιχεία για τον τακτικό και στον άτακτο στρατό, τους κλέφτες και τους αρματολούς (και στη δράση τους πριν την έναρξη του Αγώνα), τη συμμαχική βοήθεια τόσο προς τους Οθωμανούς όσο και προς τους Έλληνες και το πώς αυτά επηρέασαν τις πολιορκίες πόλεων και στρατηγικών σημείων κατά τη διάρκεια του Αγώνα. Τέλος, με την επιλογή συγκεκριμένων παραδειγμάτων πολιορκίας (π.χ. Τριπολιτσά και Μεσολόγγι), θα γίνει συζήτηση για τα βιώματα των πολιορκημένων, τις στρατηγικές επιβίωσης, κλπ. Στόχος είναι οι μαθητές-τριες να διερευνήσουν τους τρόπους διεξαγωγής των πολεμικών συγκρούσεων και την “τεχνολογία” του πολέμου κατά τη διάρκεια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, με έμφαση στις πολιορκίες τόσο από την πλευρά των Οθωμανών όσο και από την πλευρά των Ελλήνων, οι οποίοι πολιορκήσαν πόλεις στρατηγικά σημαντικές (Τριπολιτσά), προκειμένου να παγιώσουν την Επανάσταση.

Δικαίωμα ψήφου και καθολική ψηφοφορία (2-3 διδακτικές ώρες)

Κοινοβουλευτισμός και σύγχρονες αστικές αξίες. Το Σύνταγμα. Οι έννοιες του “λαού” και του “πολίτη”. Κριτήρια συμμετοχής στις εκλογές, ανά εποχή και κοινωνία: ποιοι έχουν δικαίωμα ψήφου και ποιοι αποκλείονται. Καθολική ψηφοφορία και είσοδος των μαζών στην πολιτική. Γυναικεία ψήφος και φεμινισμός (κινήματα χειραφέτησης και αντιστάσεις). Τα σφαιρίδια και το μαύρο (Συντάγματα, άρθρα, γελοιογραφίες). Οι μαθητές-τριες θα κληθούν να κατανοήσουν ότι το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι δεν είχε πάντοτε τη μορφή που έχει σήμερα και να μελετήσουν τις διεκδικήσεις και τους αγώνες για την εγκαθίδρυση του σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος. Επιπλέον, να διαπιστώσουν τη σημασία που έχει για την ομαλή λειτουργία μιας δημοκρατικής πολιτείας η καθολική ψηφοφορία, καθώς επίσης και τα διαφορετικά κριτήρια με τα οποία οι κοινωνίες, ανά εποχή και μέχρι τις μέρες μας, καθόρισαν το δικαίωμα της ψήφου για τους πολίτες τους, άνδρες και γυναίκες.

Οι διδάσκοντες/ουσες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΣΟΦΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ

Συνημ.: 3 αρχεία pdf

Εσωτ. Διανομή

- Γραφείο Υφυπουργού κ. Σ. Ζαχαράκη
- Γραφείο Γεν. Γραμματέα Π/θμιας, Δ/θμιας Εκπ/σης & Ειδ. Αγωγής
- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπ. Εκπ/σης, Ευρ. και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης & Διαθρ. Σχέσεων
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης
- Αυτ. Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Αυτ. Τμήμα Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ